

DIALOG

Kresťanský diskusný mesačník

XIII. ročník ● 12/2020

VIANOCE 2020

O B S A H

Vianoce 2020 POKOJ ZVONOV J. Stupka	5
HOVORIŤ HUDBOU I.Valenta/B. Piatko	6
PIESNE	12
POKOJ VÁM P. Bomba, P. Kučera	14
POÉZIA Z. Mikulská	18
Misia LEKCIA VYTRVALOSTI B. Szrejder/V. Vrajová	21
Čítanie na pokračovanie AKO JE TO S DUCHOM SVÄTÝM Werner de Boor	24
Fejtónovým perom DIGITÁLNI ADVENT Max Gronach	26
Úvahy z trolejbusu IMUNITA Tomáš Komrska	28
Spod orecha AKO DLHO BUDEME TOTO ZNÁŠAŤ? B. Piatko	30
RELAX	31

J. Šicková-Fabrics: Sláva na výsostiach.

Časopis Dialóg vychádza s podporou Cirkvi bratskej,
ale obsah jednotlivých príspevkov nevyhnutne nevyjadruje
duchovné presvedčenia Cirkvi bratskej.

Pri zborových objednávkach je odporúčaná predajná cena do 2,20 €,
(podľa zborových dotácií)

Individuálne objednávky: cena + poštovné

PRIVÍTAME VAŠU POMOC, KTORÚ MÔŽETE POSLAŤ NA ÚČET:

IBAN: SK7611000000002621041859, BIC: TATRSKBX, VS: 2020

Redakčná rada: Juraj Institoris, Tomáš Komrska, Tibor Máhrík, Bohuslav Piatko, Rastislav Štecko

Čestný člen: Štefan Markuš

Šéfredaktor: Bohuslav Piatko, bpiatko@swanmail.sk, **Jazyková úprava:** Dagmar Balková

Dizajn a grafické spracovanie: Martin Piatko

Sídlo vydavateľa: Živnostenská 2, 811 06 Bratislava, IČO: 35 757 43

Adresa redakcie: Sadová 28, 900 51 Zohor, č. tel.: 0903 474 142,

e-mail: svatava@swanmail.sk, web: www.dialog.cb.sk

Vydavateľ: Media Svatava, spol. s r.o. **Vyšlo:** 15. 12. 2020 **Tlač:** Alfa print, Martin

1. strana obálky: O. Lukomska: Vianoce **4. strana obálky:** J. Šicková- Fabrics: Sláva na výsostiach

EV: 2670/08

ISSN: 1337-6985

MYSTÉRIUM VTELENIA

....vteľil sa zo Svätého Ducha a Márie panny a stal sa človekom...“
(Nicejsko-caríhradské vyznanie viery, Krédo)

Aj Cirkev bratská sa hlási ku starokresťanským vyznaniam viery a v liturgickej praxi najčastejšie používa verziu Apoštolského vyznania. Dnešná generácia diskutuje najmä nad časťou vety „...ktorý sa počal z Ducha Svätého, narodil sa z Márie panny...“. Reálnou skúsenosťou je, že panny nerodia, a preto vzbudzuje pochybnosti. Prečo cirkev zdôrazňuje túto časť Kréda ešte aj dnes? Obrana znenia Kréda je však postavená na skúsenosti: „Kresťania v dejinách poznali, že keď sa spochybňuje viera v Kristovo narodenie z Panny, spochybňujú sa základne doktríny Biblie.“

Svet postmoderna však očakáva inú odpoveď a kladie otázky: Obstoí vo svetle súčasných poznatkov molekulárnej biológie tvrdenie o počatí z Ducha Svätého? Prečo sa podobné tvrdenie dostalo do Apoštolského vyznania? Na otázky, zdá sa, existuje jediná odpoveď: Inkarnácia Božieho syna je mystérium, ktorému možno rozumieť iba vierou. Norman Anderson o probléme napísal obsírnú knihu (*The Mystery of the Incarnation*, Hodder & Stoughton, 1978) a tvrdí, že „problém inkarnácie je absolútne fundamentálny v súčasnej diskusii o kresťanstve.“ Nemôžeme nesúhlasiť. Nazdávam sa však, že horúcu tému „počatia panny z Ducha Svätého“ by sme mali zvládnuť bez straty intelektuálnej integrity aj vo svetle modernej vedy.

Apoštolov v 1. storočí netrápil problém Ježišovej identity. Rozšírilo sa, že pochádza z Nazareta, čo nebolo presné. Dlho ani nevedeli, že Kristus má božský pôvod. Taký predpoklad by bol zrejme absurdný. Ježišova matka zachovávala „sväté“ mlčanie: *Ale Mária si všetky tie slová zachovala v srdci* (Lk 2, 19), čo nás núti predpokladať, že o veci počatia z Ducha málokto vedel. Ako to bolo možné? Situácia bola delikátna a vyžadovala, aby Jozefova rodina a učeníci „vydávali“ Ježiša len za tesára z Nazareta. Bol to aj Ježišov zámer. Ako človek si mohol ľahšie získať náklonnosť a nikoho neodradíť. Nevyzradil tajomstvo svojej božskosti. Keď učeníci zachytili záblesky pravdy o jeho pôvode, zakázal im o tom hovoriť. Po premenení na vrchu im prikázal mlčať až *kým Syn človeka nevstane z mŕtvych* (Mk 9, 9). Učeníci však museli vybadať, že ich Majster je nejaký iný. Videli ho „pri akciách“, ktoré predsa normálny smrteľník nemôže robiť. Kontúry neodkrytej identity Krista sa vynorili v Cezarei Filipovej. Ježiš sa učeníkov opýtal *za koho ma pokladáte*, a Peter pohotovo vyzradil tajomstvo: *Tý si Kristus, Syn živého Boha* (Mt 16, 16). To však ešte nesúviselo s jeho narodením z panny. Nevieme, kedy sa táto správa dostala na verejnosť. Možno všetko vyzradila Mária, alebo jej dôvernici. Niektorí tvrdia, že to mohol byť milovaný apoštol Ján. O niekoľko rokov sa však tajomstvo rozšírilo po celej Palestíne a Matúš a Lukáš to aj zdokumentovali. Prví kresťania vyslali správu do sveta a vieru o narodení z panny vyjadrili vyznaniami. Zdrojom pre vieru v inkarnácii bolo nezvratné presvedčenie očitých svedkov, že Kristus je Boh. Keď raná cirkev vyznala Krista ako Boha, a bola svedkom jeho nanebovstúpenie, potom už porozumela aj významu božského odkazu, ktorý začala na počiatku všetkého Mária a prezradila Lukášovi: *Duch Svätý zostúpi na teba a zatóni ťa moc Najvyššieho, a preto aj dieťa bude sväté a bude sa volať Božím synom* (Lk 2, 34).

O čom to svedčí? Skúsenosť nás učí, že panny nerodia. Súhlasíme. Ale ani Kristovia sa nerodia. Biblia tvrdí, že oboje sa stalo len raz a patrí to k sebe navzájom. Zážitky učeníkov cirkvi preto nepovažuje za mýtus, ale za autoritatívne tvrdenie o Pánovi, ktorý sa stal človekom. Slovo sa stalo telom! ■

ŠTEFAN MARKUŠ

STĚLČEK:

Občas je dobré vypnúť médiá, oslobodiť si hlavu od pandemických a iných starostí, stíšiť sa a možno sa započúvať do iného hlasu. *BoP*

Labyrint

Existuje len jedna cesta dovnútra. Hoci sa chodby všelijako kľukatia, nikdy nezabľúdiš, ak zostaneš verný svojej ceste. To je prvé poučenie z labyrintu. Maj cieľ a kráčaj do stredu, lebo vieš, že Boh ťa tam čaká. A aj keby si mal pocit, že chodby ťa od stredu odvádzajú, musíš vždy veriť, že tvoja cesta ťa k nemu znovu vráti. Len viera ťa doveďie k cieľu, na konci ktorého je zakaždým a neodvratne Boh.

...

Sú dve základné prikázania, ktoré sa týkajú všetkých ľudí v každom čase:

Prvé: Milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom a celou svojou dušou a celou svojou myslou. A druhé: Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého.

Ľudia však za dvetisíc rokov spravili z týchto slov poriadny šalát a v dejinách spôsobili hotovú spúšť a skazu v mene nášho Pána. Lebo nie sme schopní žiť podľa týchto dvoch prikázaní. V súčasnosti ich najviac ohrozuje faktor bezbrehej slobodnej vôle.

K. McGowan, *Kniha lásky*

J. Beliš: Schody, Landart

POKOJ ZVONOV

JÚLIUS STUPKA

Pokoj, ktorý ohlasuje hlahol vianočných zvonov, je darom pre ľudstvo a do-
dnes platnou výzvou pre osobné vzťahy, aj spolunažívanie národov.

Ani my kresťania si často nevšimneme, že pokoj ohlasovaný anjel-
mi pri narodení Spasiteľa, je viazaný na Božiu slávu. Aby sme zažili
Kristov pokoj denne, je dobré, ak modlitbou *príd kráľovstvo Tvoje*
otvárame svoje vnútro kráľovstvu Božej slávy. V našom živote je však
úplne prirodzené stavať si stupienky svojej slávy. Robíme tak vlastne
v záujme zdravého sebauvedomenia a seberealizovania. Nevšimneme
si však, že Kristov pokoj týmto často strácame, alebo zamieňame za
pokoj, ktorý dáva svet. A týmto našim pokojom skúšame riešiť osobné
i spoločenské problémy.

Pán Ježiš je kniežatom pokoja, pre každého z nás vo všetkých jed-
notlivých situáciách i zlyhaniach. Otváral dvere a prichádzal medzi
učeníkov s pozdravom: *Pokoj vám!* A učeníci zažívali vo svojich srd-
ciach duchovnú hodnotu pokoja. Menili a oslobodzovali sa ich posto-
je a prístupy k životu. Spomeňme si na príbeh horlivcov, ktorí vyzvali
Ježiša, aby ohňom zničil obyvateľov samaritánskej dediny, tých ľudí,
ktorí im odmietli dať prístrešie. Pán ich karhá: *Syn človeka neprišiel
zatradiť ľudské duše, ale zachrániť*. Blahoslavení sú tvorcovia pokoja,
veď aj do nášho života vstupuje zlo, je prítomné a ide búrať hodno-
ty Kristovho pokoja. Čo urobíme? Máme dve možnosti. Zlo odplatiť,
vracať aj s úrokmi, alebo utíšiť sa v srdci a opakovať modlitbu, „sme
v pokušení, Pane, ale zbav nás zlého“. Verme, že Kristov pokoj zvíťazí.

A ešte si spomeňme na slová Pána Ježiša, keď sa blíži k bránam po-
tupnej smrti, lúči sa s učeníkmi známym slovom: *Pokoj vám zane-
chávam, svoj pokoj vám dávam, nie ako svet dáva, vám ja dávam.*
Nech sa vám nermúti srdce a nestrachuje (Lk 14, 27). Pokoj, ktorý
dáva svet, alebo povieť to osobnejšie, s mojím pokojom nezvládam
riešiť problémy, v osobnom, ani v spoločnom živote zboru. Nedoká-
žem prežiť a naplňovať duchovné hodnoty evanjelia. Overujem si, ako
o nich píše apoštol Pavol zboru v Kolosách: *srdčné milosrdenstvo,
dobrotivosť, pokoru, krotkosť, trpezlivosť. Znášajte sa voľopok
a odpúšťajte si, ak by niekto mal sťažnosť proti niekomu; ako aj Pán
odpustil vám, tak aj vy. A najmä priodejte sa láskou, ktorá je páskou
dokonalosti. A pokoj Kristov nech rozhoduje vo vašich srdciach, veď
k nemu ste aj vy boli povolaní ako jedno telo* (Kol 3, 12–15a).

Tajomstvom živej viery, ale aj radostnou odpoveďou evanjelia je, že
pokoj Kristov, aj v tých najkomplikovanejších prípadoch, nás vedie
úspešne cestou pokoja. Áno, istým radostným tajomstvom je, že mi-
losrdenstvom si začneme vzájomne slúžiť a žasneme prekvapení, keď
zažívame rovnakú radosť, ako na začiatku, vtedy, keď nás Pán zo svoj-
ho veľkého milosrdenstva znovuzrodil pre živú nádej... Alebo zistu-
jeme, že pokorou začne v nás rásť hodnota človeka, ktorého sme tak
trochu zaznávali. A vôbec, pred Bohom môžeme považovať každého
jednotlivo za hodnejšieho než seba.

Pokoj sveta je nedostatočný. Keď je ho najviac treba, aby spory
riešil, znechutený bezmocnosťou končíme – *dajte mi pokoj* –. Tak-
to však pokoj Kristov nikdy neuzavrie ani ten najmenší spor. V dob-
rej vôli, nech pôsobí a vždy medzi nami rozhoduje Kristov pokoj.
V Modlitbe vyznávania sa voľopok oslobodzujeme pre život v znášan-
livosti a v odpúšťaní, ako aj Kristus odpúšťa nám.

Spievajme a v živej nádeji, počas tohtoročných vianočných dní,
oslavujme sviatky narodenia Kniežaťa pokoja. ■

IVAN VALENTA má korene na kopaniciach pod Veľkou Javorinou. Zhudobnil básnické texty mnohých staroturanských básnikov: Marie Rafajovej, Michala Slavku, Jána Machajdika, Kristíny Royovej a Jána Rataja. Je autorom a spoluautorom mnohých cirkevných spevníkov. Niektoré sa mu podarilo vydať ešte v ilegality, ďalšie vyšli až v čase náboženskej slobody. Po revolúcii externe vyučoval teoretické predmety a cirkevnú hudbu na konzervatóriu v Bratislave a na VŠMU, prednášal aj na Katedre teológie a katechetiky Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici. V rámci svojej muzikologickej špecializácie sa zaslúžil o rekonštrukciu a sprístupnenie viacerých diel starej hudobnej tvorby. Venoval a venuje sa zborovej tvorbe a je autorom viacerých hudobných učebníc. (Zdroj: D. Machutová: *I Valenta – Tvorba spätá s hudobným poslanstvom.*)

HOVORIŤ HUDBOU

Rozhovor pripravil: BOHUSLAV PIATKO

Foto: B. PIATKO a archív I. VALENTU

Ivan, viem, že si dobrý rozprávač. No ty nehovoriš len slovami. Tvojou druhou rečou je hudba. Kedy si začal hovoriť hudbou?

Mám pocit, že to bolo súčasne s tým, ako som sa učil rozprávať. Spieval som od malička. A podľa všetkého som spieval dobre. To mi išlo. Ale s hudobnými nástrojmi som si v tých začiatkoch veľmi nerozumel. Tam mi tá reč veľmi nesesedela. Rodičia ma dali na klavír, no tie začiatky som neznášal. To nebola hudba. Tie prstové cvičenia, to bolo „klimpírovanie“. A navyše, pianíno, ktoré sme mali, bolo veľmi staré a či som na to búšil, alebo udieľal jemne, vždy to spravilo len „klimp“. Z toho klavíra som nikdy žiadnu hudbu nevyťažil. Ale stále som cítil, že pre mňa je hudba niečo ako pieseň...

...ale netreba najskôr ovládať remeslo, a až potom tvoriť?

Asi hej, ale ja som to vtedy nepovažoval za potrebné. A tak som poprosil rodičov, aby ma nechali tak. Aby bol s týmto trápením koniec. No čo sa nestalo – sused mal malú klávesovú harmoniku, len takú 12-basovú a nevedel na nej hrať. A môj otec mal tiež takú malú harmoniku, ale gombičkovú, a ani on na nej nevedel hrať. A keď sused zistil, čo máme za nástroj, povedal: „Vymeňme si ich.“ A tak sme harmoniky vymenili, a tá, čo som dostal, mala v sebe hudbu. Robila hudbu. Ja som už v tom čase noty poznal, a tak som sa do toho zahryzol. Ako samouk. Netrvalo dlho a príbuzní mi povedali, že musím ísť aspoň na rok do hudobnej školy. Na klavír ma nezobrali. Keď som tam hral prvý raz na skutočnom klavíri,

tak mi akosi prsty od klávesnice odskakovali. No na harmoniku ma prijali do druhého ročníka, a v tom istom roku som dostal záverečné vysvedčenie z 5. ročníka a hneď ma aj odporučili na konzervatórium.

Takže si začal „učene“ rozprávať hudbou. Ale slúžil si aj slovom...

K tomu ma doviedol kazateľ Ferko Ciesar. Stará Turá, odkiaľ po rodičoch pochádzam, bola kedysi centrom prebudeneckého hnutia na Slovensku, no zostali z neho po komunistických zásadách len odrobinky – z pôvodného veľkého zboru Modrého kríža zostalo len nejakých päť-šesť rodín. Ja som vtedy hrával na organe v evanjelickom kostole, organizovali sme spoločné evanjelicko-modrokrižanské

mládeže... Spomínam si, že našou poslednou veľkou akciou bola slávnosť na výročie sestier Royových. Je zvláštne, že napriek útlaku štátnej moci na Starej Turej začalo akési nové prebudenie. A vtedy ma oslovil Ferko Ciesar, aby som si zobral na starosť malú skupinku bývalých modrokrižanov. Vtedy bol potrebný na takúto činnosť štátny súhlas a ani neviem, ako sa to všetko vybavilo, ale vybavilo sa.

Dalo by sa teda povedať, že hudba bola súčasťou tvojho života od malička. Tu však už spomínaš svoje aktivity v cirkvi. Kedy sa stal súčasťou tvojho života Boh? Bolo to tiež od detstva?

Pochádzam z kopaničiarskej rodiny. Traduje sa, že kopaničiari sú potomkovia exulantských rodín Českých bratov, ktorí po Bielej hore utiekali do hraničného kraja Uhier, aby tam našli bezpečie. (V bitke na Bielej hore pri Prahe porazili cisárske habsburgovské vojská posilnené vojskami Katolíckej ligy české protestantské stavy a začala sa 30-ročná vojna. Pozn. red.) Preto sa tieto usadlosti v horách a na kopcoch volajú kopanice, lebo si ich títo utečenci doslova vykopali, vyklčovali v lesoch. Ľudia, čo ich obývali, boli napospol chudobní. A sestry Royové práve na nich obrátili svoju pozornosť. Aj bratanec môjho starého otca bol jeden zo zakladajúcich členov Modrého križa. Ale – k tvojej otázke. Keď som skončil konzervatórium (to som už mal za sebou dve víťazné

celoštátne súťaže harmonikárov) som si predstavoval, že bude zo mňa virtuóz... Hrával som, víťazil som na súťažiach, nahrával som v rozhlase... Bohom sa mi stali ruky... moje „úžasné“ hudobné ruky... A zrazu prišiel povolávací rozkaz na vojenčinu. Narukoval som a ktosi už hneď v zbernom vojenskom vlaku sa ma spýtal: „Počuj, nehrával si ty v kostole v Prievoze?“ A ja na to: „Ale, prosím ťa, to si ma s niekým mylíš!“ Prehovoril zo mňa strach. Báľ som sa, že keď sa priznám, tak ma preradia k PTP-ákom (Pracovné technické prápory, kam zaradovali pre režim nepohodlné živly. Pozn. red.) a moje ruky, ruky budúceho virtuóza utrpiť. A Pán Boh ma nechal, aby som ho zaprel. Vojenčinu som mal pestrú – výcvik, strážu, rôzne služby a predovšetkým šikana. Naznačili mi, že sa moje postavenie uľahčí, ak sa aktívne zapojím do kultúrno-politickej činnosti. Sprvu som odolával, lebo sa mi z umeleckého hľadiska protivilo venovať sa populárnej a tanečnej muzike. No väčšiu dilemu mi pôsobil strach, že mám prislúchovať ideológii, ktorá v našej rodine spôsobila viaceré tragédie. (Otecka vyhodili z práce, lebo odmietol vstúpiť do strany a pôsobiť udavačsky, strýkovi zhabali majetok a pozbavili ho živnosti i nášho spoločného bytu a vyhostili ho z Bratislavy, a najmä, že ŠTB-áci zastrelili pri zatýkaní môjho uja – bývalého partizána, ktorý bol vyznamenaný americkým prezidentom Eisenhowerom za záchranu 30 amerických

letcov, atď.) Avšak stačilo nechať ma štvrt hodiny stáť pri nočnom prehováraní v nočnej košeli na mraze a vzdal som to. Založil som 2 vojenské spevokoly, s tanečnou kapelou sme hrávali na všelijakých vojenských udalostiach, súťažiach a politických akciách a neskôr i na zábavách, kde sa hodne pilo. Aj to Pán Boh nechal... ale raz som opitý takmer dopadol zle – a tu ma už Pán Boh nenechal... nestihol som zamrznúť. V tom období bolo zvláštne, že aj keď som sa zúčastňoval všelijakých lotrovín, vždy mi kdesi v hlave zaznelo – ona sa za teba modlí. Moja teta. Vždy mi hovorievala: Chlapče, ja sa za teba modlím. S touto akoby výčitkou som prežil vojenčinu. Oženil som sa a po čase sme sa presťahovali na Starú Turú, kde sme i s manželkou Dagmar dostali miesto v hudobnej škole. Do zhromaždenia ani do kostola som nechodil, lebo sme boli učiteľia, a tak sme sa báli. Potom som dostal povolávací rozkaz na vojenské cvičenie, na tzv. manévry do Prešova...

To si sa prekopával k Bohu cez armádu...?

(smiech) ...Povedali mi, že tam, kdesi dole je zhromaždenie a že je tam veľmi dobrý kazateľ, že má také živé slovo. Ja som síce nevedel, čo to je živé slovo, ale hneď na prvú priepustku som to išiel vyhľadať. Ako radista som stál pri akomsi dome, na ktorom bolo spústa antén, čo ma celkom zaujalo (bola to budova policajného riaditeľstva), keď zrazu vietor ku

mne priniesol závan zborového spevu. Išiel som tým smerom a zastal som pred domom s tabuľkou: Jednota českobratská. Vošiel som, nacvičovali spevokol. Viedol ho môj známy Mirko Oravec – hneď ma zavolať, aby som sa pridali. Tak som sa pridali. Také obyčajné, ľudské privítanie. Hoci

niekto tam zafrflal, že čo to má byť... Slovo dalo slovo, prišiel som potom i do zhromaždenia, snažil som sa všetko si zapisovať, a keď som bol na strážii, tak som si texty rozoberal a rozmýšľal som o nich. Po návrate domov som začal, pokiaľ možno potajme, chodiť do kostola. Raz na

Silvestra brat Janko Holý (ktorý bol pre prácu s mládežou ztvorený v Jachymove) zvolal na súkromne stretnutie svojich bývalých žiakov z besiedky, kam kedysi chodila aj moja žena. Pridali som sa. Niektorí rozprávali svoje životné príbehy, ako ich Pán vytrhol aj z rôznych závislos-

tí, aj z pijatiky... – Ale veď je to aj o mne –, pomyslel som si. Veď aj ja som závislý na alkohole, na fajčení... a márna snaha, nevedel som sa od toho oslobodiť. Raz som sa aj priotrúvil nikotínom, aby som prestal a nepodarilo sa. Pozval som ich k nám domov a povedal som o svojej závislosti

V kostole CB na Čukrovej.

na alkohole a cigaretách a ako si s tým neviem poradiť. Poprosil som ich, aby sa za mňa modlili hneď tam. Stalo sa a, ver never, zrazu som pocítil, že už viac nemusím. Od toho dňa som naozaj nemusel, ani piť, ani fajčiť. Nič... Stal sa zázrak v mojom živote.

To bolo oslobodenie od telesného nešváru. A to duchovné...?

Nuž, v tej chvíli som sa odovzdal Bohu. Zaznelo vo mne – Pane Ježišu, vidím, že naozaj si, presvedčil si ma o tom, že si a ja chcem ísť v živote s tebou. A tak je to dodnes. Isteže, boli aj ďalší bratia, ktorí mi na ceste za Pánom duchovne poslúžili.

Zvláštny príbeh života. Ale vráťme sa k hudbe. Hovoril si, že ju máš v sebe od malička. No to skôr asi ako interpret. Kedy a ako si začal autorsky hovoriť hudbou?

V tinedžerskom veku som vo voľnom čase bol modelár – robil som si lietadlá. A pri tom som si pohmkával nejaké melódie. A tak mi napadlo, aby som o tejto mojej záľube napísal pieseň. A bolo to... Dokonca som to poslal do Prahy, do redakcie Leteckého modelára. A – čuduj sa svete, tam to prijali a uverejnili. Počas štúdia na konzervatóriu som začal hrať v evanjelickom kostole v bratislavskom Prievoze, čo mi otvorilo priestor k uplatneniu improvizácie i k prvým tvorivým pokusom. Tiež som hral v amatérskom orchestri Železničarského umeleckého súboru – tam som už ako sólista hrával aj svoje vlastné akordeónové skladby.

V čase politického uvoľnenia – tzv. pražskej jari – sme sa s manželkou už nebáli chodiť do kostola a znovu som začal kantorovať a začali sme sa angažovať na verejnej i cirkevnej pôde... Raz som natrafil na inžerát, že na VŠMU otvárajú štúdium teórie hudby. Prihlásil som sa a prijali ma so zameraním na sakrálnu hudbu. A tak som zno-

vu začal študovať, po desiatich rokoch od skončenia konzervatória. Tam som chodil i na hodiny kompozície. V tom čase sa už pracovalo v cirkvách na rôznych spevníkoch, čoho som sa aktívne zúčastňoval, a tak som tvoril predovšetkým duchovnú hudbu.

Prerušte teraz na chvíľu rozprávanie o tvojom živote s hudbou. Viem, že si bol nejaký čas aj robotník. Nepríšiel si o svoje „virtuózne“ ruky?

No – o virtuózne možno áno. Ale tie, čo mi zostali mi stačili na všetko, čo som potreboval.

Ako si sa stal robotníkom?

To už bolo po okupácii, nastúpila tvrdá normalizácia a ako učiteľa sme museli podpísať súhlas s „bratskou pomocou“ a vyhlásiť, že budeme učiť v duchu marx-leninizmu. Síce nás nahovárali, aby sme podpísali, že tajne môžeme veriť, no povedali sme si, že nepodpíšeme. Keď som raz veriaci, nemôžem podpísať, že som neveriaci, a keď sme verejne účinkovali v cirkvi, nemohli sme to poprieť. Prestal som teda učiť, len som študoval, ale nebol z čoho žiť, lebo manželku tvrdo zo školstva vyhodili. Ani ona nepodpisala. Nejaký čas bola kurička v škole, ale po krátkom čase ani tam ideologicky nevyhovovala a vyhodili ju aj odtiaľ a odňali jej pas. Robil som cestára, stavebného robotníka, pomáhali nám aj ľudia zo zhromaždenia... Dlhšie som robil šoféra na pošte. Rozvážal som telegramy a balíky. Ale tam som zase narazil, lebo som sa odmietol zúčastniť vtedy veľmi rozšíreného šoférskeho podvodu – pripisovania kilometrov za všelijaké, aj finančné výhody. A keďže som sa nechcel zúčastňovať zlodejiny, musel som odísť. A zase sme boli bez príjmov. Pomohol mi brat Jurko Potúček zo zhromaždenia. V hudobnom fonde zomrel kreslič nôt, že či to nechcem robiť. Nevedel som to, prvý me-

siac som nezarobil ani na slaná vodu. No dostal som sa do toho. Z celuloidových pásov, čo boli vo výstužiach golierov na košeliach som si narobil šablónky a postupne som sa rozbehol. A pri tom som robil v spevníkových komisiách ani neviem v koľkých cirkvách na Slovensku, i v Čechách – od katolíckej až po Cirkev bratskú.

Čo ti dalo, a čo ti zobralo tvoje robotnícke obdobie?

Hudobne nezobralo nič. Jedine moje „virtuózne ručičky“, ale tie som už nepotreboval. Hudbu som mal v hlave, nie v rukách. Ponúkali mi síce účinkovanie pri všelijakých politických a iných príležitostiach, ale ja som už poznal svoju cestu – moja hudba už definitívne patrí Pánu Ježišovi a jeho oslave. A bodka. A tak som robotníctvo necítil ako ujmu, lebo som mohol pokojne pracovať na kresťanských spevníkoch.

Komunisti mohli zobrať a brali robotu, ale hudbu z hlavy zobrať neodkázali ani oni...

Tak. Mám takú príhodu, keď som robil na stavbe. Popri robote som rozprával robotníkom obsah Royovej knihy „V slnečnej krajine“. Tým sa to tak zapáčilo, že mi povedali: Ty nemusíš dnes už nič robiť, len nám rozprávaj. A to sa tak roznieslo, že ma prijali medzi seba a stal som sa súčasťou robotníckej triedy, dnes by sa povedalo – robotníckej komunity. Volali ma na návštevy, mnohí sa mi otvárali so svojimi problémami... Spomínam si na jedného dosť veľkého pijana. Pred očami mu zomrela dcéra. Zavolať ma a povedal – prosím ťa, poď sa so mnou modliť... neskôr sa stal presbyterom (T.j. členom staršovstva. Pozn. red.).

Neviem, čo sa stalo, ale na mnohých miestach v týchto robotníckych rodinách som mohol rozprávať o Pánu Ježišovi. Takže – robotnícke povolanie,

ktorým ma chceli potrestať, mi veľa prinieslo a nič nezobralo.

Keď ťa tak počúvam, tak ty si si tuším ani neriadil svoj život, teba viedla životom vyššia moc, ktorá nepodlieha ľuďom...?

Bolo a je to nejako tak. A vďaka Tomu, ktorý mi riadi život. Ešte jednu perličku poviem, z vysokoškolských čias. Doštudoval som a prišiel čas odovzdávania diplomov. Krátko predtým prišiel na školu prípis z ŠTB, že mne diplom odovzdať nesmú. Šéf katedry tušil, čo je v obálke, bolo to tesne pred promóciami, a povedal: Teraz nemám čas otvárať poštu, otvorím po promócií.

Ty si išiel po celý život s hudbou a s tebou išiel Boh, dokonca aj v časoch, keď si o tom nevedel. Čo je pre teba hudba a čo je pre teba Boh?

Hudba je to, čo mi bolo dané, aby som Bohu slúžil. Netreba to rozoberať ani o tom rozmýšľať. To som prijal a prijímam to doteraz. A verím, že slúžim. Vyše päťdesiat rokov slúžim predovšetkým hudbou. V posledných rokoch v evanjelickom kostole v Bratislave na Legionárskej, ale i v Cirkvi bratskej, kde robím i na novom spevníku... a mnoho ďalších aktivít, ktoré ani nebudem vymenúvať, ale všetko, čo robím, robím a tvorím na oslavu Boha v službe ľuďom. Takže to ani neoddeľujem. Hudba a Boh, Boh a hudba a kdesi v tom ja.

Pri tvorbe spevníka v Cirkvi bratskej sa zišlo dosť výrazných hudobných osobností. Spomeniem iba Ewalda Danela s manželkou Dagmar, Daniel Matej, Milica Kailinová... To sú osobnosti nielen výrazné ale aj vyhranené. A kde je viac osobností... ne dochádza k stretu názorov? Nevznikajú napätia?

Každý má nejaké obdarovanie. Každý je v niečom inom silný. Bolo by smiešne povedať, že sme úplne jedného názoru, ale na-

smerovaní sme tak, že z rôznorodosti sa tvorí jeden výsledok. Veď robíme na Božom diele.

Má zmysel vytvoriť spevník v dnešnej dobe sociálnych sietí a internetu? Veď už dnes sa v niektorých zboroch zo spevníkov na bohoslužbách nespieva. Ja ho, napriek tomu, považujem za veľmi vážny kultúrny počin, bez ohľadu na to, či sa bude používať alebo nie...

Áno, minimálne je to tak. To čo beží na internete, čo sa z týchto médií preberá, to všetko, alebo aspoň väčšina zanikne. Priletí a odletí. Veď aj piesne majú svoj život. Sú časové a len niekoľko je nadčasových. A tie nadčasové prežívajú stáročia. Prechádzajú zo spevníka do spevníka, sú stále živé, stále majú čo povedať. Aj keď mnohé treba trochu upraviť, trochu pomôcť novším, alebo novým textom, piesne zostávajú. Lebo nesú hlboký du-

chovný náboj. A papier nepustí. To, čo je zachytené na papieri, zostáva. Prechádza z generácie na generáciu. Nech príde akákoľvek hudobná móda, duch nadčasových duchovných piesní je nezničiteľný. Veď si len zoberte mnohé piesne z Transcendia alebo z Piesní Sionských od sestier Royových. Sú tam piesne, ktoré doslova zľudovali, mnohé sa rozšírili do celého sveta. Brat Milan Čičel doniesol spevník z Filipín, kde na prostrednej dvojstrane je

pieseň Smieť žiť pre Krista v angličtine a v ruštine. Keby nebola v spevníku, kto by ju dnes poznal?! Koľko je piesní z obdobia tridsaťročnej vojny. Plné bolesti ale aj vďaky a nádeje. A my tieto pocity neprežívame? Aj tento spevník prežije. Sú v ňom staré piesne, ale aj nové. Mnoho ich neprežije, ale mnohé prežijú. Duchovná pieseň má svoje miesto v hudobnom svete a nie je to len niečo malé a okrajové. ■

Autormi uvedených piesní sú dvaja takmer rovesníci: Luděk Rejchrt (1939-2019) a Ivan Valenta (*1940).

Luděk Rejchrt bol farárom ČCE (Českobratrská církev evangelická). Mal pekný vzťah aj k Slovensku, ako mladý so svojimi bratmi niekoľkokrát trávil prázdniny v Mokroluhu u Nagajovcov. Poznáme ho ako spisovateľa a autora mnohých piesní i detských vianočných divadelných hier.

Jeho pieseň *Keď sa zdalo smutnej zemi* určite upúta tým, že sa vymyká z okruhu tradičných piesní nevšedným spracovaním vianočnej témy. Hovorí o naliehavej potrebe lásky, viery a nádeje, ktoré dávajú nášmu životu zmysel. Pieseň je mimoriadne aktuálna aj pre nás v týchto dňoch, keď pociťujeme v spoločnosti ich absenciu.

Text *Sám Hospodin je Pastier môj* existuje aj v spojení s melódiou známou najmä v anglicky hovoriacom prostredí. Ivan Valenta nám ho ponúka v podobe, ktorá nás očarí svojou melodikou, blízkou slovenským ľudovým piesňam.

Nech nás obe piesne posilňujú aj v nasledujúcom roku, budeme to veľmi potrebovať. *Za SPS Jana Nagajová*

Sám Hospodin je Pastier môj

Ž 23, Francis Rous, čes. preklad Josef Šlechta
prel. Ondrej Betko st.

Ivan Valenta

1. Sám Ho - spo - din je Pas - tier môj, on o mňa sta - rost' má,
2. On ob - čer - stvu - je, po - má - ha, by krá - čal som vždy s ním,
3. Aj tma - vým smr - ti ú - do - lím ma šťast - ne pre - ve - die,
4. Môj po - hár Bo - žou do - bro - tou je pl - ný, pre - te - ká,

vždy ve - die k past - vám ze - le - ným, piť ži - vú vo - du dá.
keď za - blú - dim, on po - kar - há prú - tom ma pa - stier - skym.
ja ni - čo - ho sa ne - bo - jím, s ním vša - de do - bre je.
ja v do - me je - ho bý - vať smiem, ó, mi - lost' pre - veľ - ká!

Ked' sa zdalo smutnej zemi

Luděk Rejchrt, prel. Jana Nagajová

Luděk Rejchrt, harm. Ewald Danel

1. Ked' sa zda - lo smut - nej ze - mi, bez lás - ky že zhy - nie,
 2. Ked' už ľu - ďom zo - sta - lo len bez ná - de - je zú - fat',
 3. Ked' na ze - mi o - heň vie - ry za - ča - la tma zhá - šať,
 4. Pre - to - že nám za - žia - ri - lo svet - lo v noč - nej chví - li,

die - ťat - ko sa na - ro - di - lo, všet - ko smie byť i - né.
 die - ťat - ko sa na - ro - di - lo, by sme mo - hli dú - fať.
 die - ťat - ko sa na - ro - di - lo, Je - žiš, spá - sa na - ša.
 vďač - né srd - cia o - tvá - raj - me. Vi - taj, Pa - ne mi - lý!

Do jas - lí ho vlo - ži - la, do plie - nok ho za - vi - la,

do jas - lí ho po - lo - ži - la mat - ka Má - ri - a.

POKOJ VÁM

J. Beliš.: Poézia stromov

VIANOČNÝ POKOJ

PAVOL BOMBA

Rok čo rok Vianoce fascinujú svojou čarovnosťou a pozitívnu energiou, akú nevyvoláva žiadne iné obdobie v roku. Človek sa snaží čo najlepšie zachytiť a vychutnať to ich jedinečné fluidum pokoja a nadšenia a všemožne sa mu oddať. Počuť aj vyslovované predsavzatia: nedám si pokaziť Vianoce žiadnou nepríjemnosťou, negatívnym myslením či správaním.

Pocity príjemného vyžarovania Vianoc neobchádzajú ani najstriktnějších kresťanov, navyknutých na všetko hľadiť „hlbším“ duchovným pohľadom, ktorý každú emočnú spontánnosť posudzuje s podozrením. Preto sa ich snažia v sebe potláčať, často v prezentovanom záujme ochrany pred náboženským folklórom Vianoc, ktorý naozaj odvádza od ich podstaty a ktorý, priznávam, znervózňuje aj mňa. Ale zvýšenú citlivosť pre pokoj a radosť cez Vianoce som sa naučil ľuďom nezazlievať, bez ohľadu na to, ako ju majú podloženú – či kresťanský alebo nekresťanský, hlbšie alebo plytšie. Niečo na nej bude...

Ak zmysel Vianoc, ako osláv Kristovho narodenia, začneme považovať za sporný, s argumentom, že on nechce, aby sme oslavovali jeho narodeniny, nájdeme o to pádnejší dôvod, aby sme sa bránili ich citovému pôsobeniu na seba a horlivo ich prekrývali údajne dôležitejšími sviatkami cirkevného roka. Pripomínanie si narodenia Ježiša Krista však môže prebiehať aj bez tohto mučivého odporu, a síce tak, že sa naň pozrieme v perspektíve vrcholiaceho Božieho diela v dejinách. Večný nadľudský Boh a večné neuchopiteľné Slovo prišli do času, medzi hmotného človeka, v jeho podobe. Je to malá udalosť na pamätnosť? Ak by zostala samoúčelná a neobjasnená, tak áno. Lenže jej význam spočíva práve v jej účele, ktorý dôstojne vystihuje apoštol Ján: *V tom sa zjavila láska Božia k nám, že svojho jednorodeného Syna poslal Boh na svet, aby sme žili skrze neho. V tomto je láska: nie že by sme my boli milovali Boha, ale že on miloval nás a poslal svojho Syna ako zmierenie za naše hriechy.* (1J 4, 9–10)

Neviem prečo, ale vždy sa mi do súvislostí týchto úžasných a obsiahlych mohutností mimovoľne natiskajú dve prehlásenia o pokoji. Jedno zaznieva z úst anjela a zvestuje *pokoj na zemi* (Lk 2, 14). Druhé prevolávajú učenici pri poslednom Ježišom príchode do Jeruzalema: *Pokoj na nebi ...!* (Lk 19, 38).

Pre ľudí Kristovej doby sa ich pozemský pokoj v každodennom živote mal odvíjať z nádeje na

vyvrcholenie Božieho zachraňujúceho konania v prišlom Mesiášovi. Niektorí sa ho dožili, iní nie. Väčšina si svoju záchranu predstavovala fyzicky, politicko-militantne, no narodený Mesiáš mal byť hlavným znamením ich pokoja. Tento pozemský pokoj nazvime Vianočným pokojom. Oproti tomu, príchodom do Jeruzalema Ježiš ide draho vybojovať pokoj nebeský, mier, alebo, lepšie povedané, *zmier* človeka s Bohom. Ide upokojiť Boží spravodlivý hnev, nesúci hrozbu trestu za ľudský hriech. Celé nebo je totiž hlboko znepokojené hriechom človeka na zemi (aké bludné je učenie o nebeskom pôvode zla!). Tento nebeský pokoj môžeme označiť ako Veľkonočný pokoj.

Dar Božej lásky v Kristovi je nositeľom pokoja, ktorý sa pre novozmluvného človeka chce stať požehnaním v obidvoch polohách: vianočnej i veľkonočnej. Vyžarovanie Vianoc nás nebude dráždiť, pokiaľ sa necháme štekliť autentickým citom pokoja, radosti a čarovnosti, ktorý pramení z vnímavosti na Božie dianie v čase. Vianoce budú primerane uchopené, ak postoj k nim bude utvárať skutočnosť Veľkej noci, ktorá ich vysvetľuje. Ak radosť z narodeného Krista bude vďačnosťou voči Kristovi, ktorý za nás zomrel, stal sa *zmierením* nás s Bohom, a tým nás zachránil. Ak narodený sa stane našim osobným Záchrancom a reálnym Pánom nášho života. Potom sa nám aj jeho veľkonočná smrť odkryje v komplexe a celistvosti jeho diela, nie ako izolovane veľký spásny akt v optike nadštandardnej pravdy. ■

NA ŠTĚPÁNA

PETR KUČERA

Druhý svátek vánoční, svátek „Na Štěpána“, byl pro mě vždy poněkud záhadným vánočním svátkem. Nějak se mi k atmosféře Vánoc nehodil. I když pro mě je zrovna svátkem velmi příjemným! Jako kazatel jsem plánoval Vánoce tak, abych měl na Štěpána volno. Popravdě řečeno, nikdo po mě v ten den službu slovem nevyžadoval. Já potom sednul k počítači a vygoogloval, kde na Štěpána slouží evangelické bohoslužby a na vyhledanou pobožnost jsem na tento „záhadný svátek“ zamířil.

V kostele, kde mě zpravidla vůbec nikdo neznal, jsem prožil v tichosti a pokoji své kazatelské vánoční bohoslužby. Mohl jsem svobodně zpívat, naslouchat kázání, sledovat liturgii. Potom jsem se inkognito vytratil do vánočního času, s radostným pocitem sváteční čistoty a naplnění. Zřejmě to letos udělám podobně a už se na ten svátek těším.

Tedy na Štěpána mám „kazatelské Vánoce“, ale vždy se cítím trochu provinile. Udělat si svátek a pohodu v den, kdy si církev připomíná prvního mučedníka? Navíc mladíka, který trpěl a trápil se? Nebylo by vhodnější tento svátek prožít jinak? A vůbec, k čemu takový svátek uprostřed příjemných Vánoc?

Svatoštěpánský den nás po radostné oslavě znovu vrací do syrové reality pokaženého světa. Připomíná nám, že několik desítek let po narození Spasitele žil mladý muž jménem Štěpán. Byl horlivým a aktivním následovníkem kdysi narozeného Mesiáše. Pro své nadšení byl vybrán ke službě praktické, stal se diákonem. Jeho úkolem byla starost o spravedlivé rozdělování přídelů pro vdovy a potřebné. Ale jeho diakonická práce nebyla pouhou sociální prací. Praktická služba diakona Štěpána se vyznačovala především tím, že kázal ze všech sil o Kristu a k tomu uzdravoval a konal mocné činy. Dokonce i někteří velekněží se přidali na jeho stranu a stali se křesťany. A to bylo v očích některých horlivých židů zlé. Velmi zlé. Byl obžalován, ale mocně se hájil. I při obhajobě kázal evangelium a obvinil přítomné představitele ze synagogy z tvrdosti srdce a nevíry. To už bylo na posluchače moc. Koledoval si o výprask. Dostal víc. Byl ukamenován. Před tím, než statečně zhynul pod kameny svých poslucha-

čů, spatřil nebesa otevřená a Syna člověka, který seděl po pravici Boží. Aby se ostatním lépe házelo, svlékly si šaty a ty jim hlídal pozdější apoštol Pavel, tehdy ještě Saul. Poslední slova statečného diakona byla slova lásky: *Pane, odpusť jim tento hřích.* (Sk 7, 60)

Velký a inspirativní příběh. Ale proč o Vánocích? Dovolím si nabídnout několik myšlenek. Zvěst Vánoc je počátek velkého příběhu evangelia. A zvěst o Štěpánovi je jeden z možných důsledků následování Krista. To, co začíná u vánočního stolu, u romantických jesliček a mihotajících se svíček, to může, nemusí, ale může končit radikálním vyhrocením. V případě Štěpána dokonce smrtí. Mohli bychom říci, že Štěpán nemusel být takový „fanatik“. Kdyby byl opatrnější, kdyby neprovokoval, nehrotil to tak, nemusel umřít. Mohl sloužit chudým, spravedlivě rozdělovat díly z potravinových sbírek. Držet si svou pravdu o Kristu, ale neokázale. Možná by jeho styl života tehdejší společnost ocenila. Štěpán ale v kdysi narozeném dítěti našel střed svého života. Něco klíčového, bez čeho nemohou žít ostatní. Možná, že ho napadla myšlenka být v klidu. Možná si řekl spolu s Jeremiášem: *Nebudu je připomínat, už nebudu v jeho jménu mluvit,“ avšak je v mém srdci jak hořící oheň...* (Jer 20, 9) A tak nemlčel, rozhořel se, šel do rizika, konfrontoval okolí s Kristem.

O Vánocích máme mnoho příležitostí mluvit s lidmi o evangeliu. A je tu staré pokušení, nic nehrotil. Nabízet křesťanské hodnoty, řeč sváteční symboliky, vánoční nálady. Ale to není hodné Štěpána. Kdysi před léty jsem četl v jedněch českých novinách rozhovor farářem Ludkem Rejchrtem

o Vánocích. Redaktor se vši silou snažil, aby vyznačský kazatel mluvil o tématech tolerance, vánočních zvycích. Bylo vidět, jak se snaží „dokopat“ bratra faráře, aby řekl něco dojemného kýčovitěho o „ježíškovi panáčkoví“. Ke cti redaktora bylo, že nechal rozhovor zřejmě v původním znění. Luděk Rejchrt totiž mluvil o lidském sobectví. O tom, že on, i každý čtenář, je sobec, který potřebuje záchranu v narozeném vánočním Kristu, který přišel, aby vysvobodil svůj lid z hříchů (Mt 1, 21). Tedy, aby zachránil i každého z nás. Krásné na tom rozhovoru bylo jasné evangelium, nezabalené do vánočních trpytivých obalů. To evangelium vonělo senem a chlévem. Štěpánovo evangelium bylo zpečetěno krví. Svátek Štěpána nás má inspirovat k tomu, jak naložit s vánoční zvěstí. Jeho příběh je zavazující. Do jakého rizika šel Štěpán a do jakých rizik jdeme my?

Tedy až budu mít letos na druhý svátek vánoční kazatelské Vánoce, budu chytřejší a budu si spojit zvěst jeslí více s křížem Kristovým a s evangelijním závazkem, který kdesi na počátku církve zpečetil její první mučedník. Na Štěpána jsem nikdy neměl kázání. Nyní jsem byl svatoštěpánským zadáním vyprovokován a jsem za to vděčný. Hezkého Štěpána milí čtenáři, který jsi dočetl až na konec!

Ukrajinské koledování

V době Vánoc jezdívám často na Zakarpatskou Ukrajinu. Je to výhodné, protože si mohu Vánoce užít dvakrát. Jednou 24. 12. u nás doma a potom o čtrnáct dní později 6. 1. na východě. V těchto krajích se ještě zachoval zvyk koledování.

Celý tzv. „svjatyj večer“ i „ražďestvo“ po vesnicích putují barevné skupiny dětí s bílou maketou kostela na nosítkách. Jsou pestře převlečení do čertovských kožichů, pastýřských oděvů, čertovských šatů, andělských úborů a jiných rób. Celý průvod se tu nazývá Betlém. Chodí po vesnici, zpívají a vybírají peníze. I když vlastně nezpívají, spíše hulákají, jsou značně alkoholicky „posilnění“, nebezpečně stopují auta.

Koledovat vycházejí i dospělí muži. Ti bývají oblečení obyčejněji, ale černého čerta mezi nimi obvykle poznáte. Pánové se už nesnaží o nic jiného, než „ožrale“ zpívat a troubit na různé trubky a rovněž vybírat peníze. Jako dnes vidím temnou noc nad nejvýchodnější Jasiňjou. Na nebi svítí hvězdy, v domečcích blikají domácí světýlka. A každou chvíli se ze tmy ozvou z různých stran zvuky koledníků. Znělo by to romanticky, kdybych nevěděl, že se za těmi zvuky skrývá vánoční touha po alkoholu. Celé koledování jsem považoval součást divokosti místního kraje.

Vždy jsem se ptával ukrajinských přátel, proč se ten podivný barevný průvod nazývá Betlém. „Nevíme“, odpověděli. I mě to bylo záhadou. Až jednou jsem pochopil smysl Betléma, ba i něco hlubšího. Nebylo to na východě, ale v Praze! Účastnil jsem

se klubového setkání Společnosti přátel Podkarpatské Rusi pod vedením ctihodné paní Agáty Pilátové. Byl na něm promítnut národopisný dokument české televize „Vyšla zírka jasná“ – „Vyšla hvězda jasná“. Během promítání jsem se dozvěděl, že na Vánoce skupinky dětí obcházejí domy a chaloupky a v každé z nich převyprávějí a divadelně ztvárnili svou verzi vánočního příběhu. Maketa betlémské stáje (dnes nahrazena modelem kostela), kterou nosili, byla vlastně jakási přenosná kulisa. V divadle vystupovali Marie s Josefem, pastýři, vojáci, Herodes a nezbytný čert, který se snažil znemožnit narození Božího syna. Ale čert byl v betlémském divadle vždy někam zahnán, nejlépe ven do zimy. V podstatě hezké ztvárnění evangelia. Milé a živé ožívování vánoční paměti. Ne nadarmo děti na závěr „produkce“ dostaly zaslouženou výslužku.

Právě při sledování tohoto dokumentu jsem si uvědomil, jaký je častý úděl vánočních oslav. Zde, na Ukrajině, jádro divadla zcela vymizelo a zůstala pouhá pestrá a veselá slupka – barevný oděv, čert, peníze a ostré pití. A lidé ani neví, proč se průvod nazývá Betlém. Jak smutné.

Ale nejenom koledování na Ukrajině se nějak zvrhlo. U nás z vážného a velkého vánočního příběhu zůstalo především veselí, nákupy, svíčky a jídlo. Smyslem Vánoc je přece přinést do každé domácnosti a do každé rodiny podivuhodný příběh narození Božího syna. Příběh o tom, že Bůh neřeší zkaženost světa drsným zaslouženým soudem, ale tím, že sestupuje k lidem a sdílí s nimi svůj život. Bůh narozením Krista jasně ukázal, že chce být s námi. Moc si přeji, aby jádro vánoc, zůstalo jádrem vánoc. Mně i Vám, milí čtenáři.

Postskriptum: Koledovat se dá i jinak. Uvádím svůj dávný zápis do deníku z mého koledování na Ukrajině v roce 2005, v Zakarpatské vesnici Uglá:

Večer vyrážím na koledu se zdejší baptistickou mládeží. Je to nejkrásnější zážitek. Obcházíme celou vesnici a v různých domácnostech se zastavujeme. Zaspíváme dvě koledy, potom bez náznaku ostychu přednese jeden vysokoškolský student básničku – přání ve formě koledy a pokračuje zpívání. Lidé jsou zvání na ranní bohoslužby. Mládež nechce žádné peníze ani alkohol, čímž každého obyvatele udivují. Zpívají se krásné tklivé ukrajinské vánoční písně, často vícehlasně, a s velkým nadšením. V některých rodinách dostáváme čokoládové bonbony, kávu, sušenky a nezbytný „sosik“ – šťávu z kompotu. Vracíme se pozdě v noci, nad námi hvězdá obloha, zasněžené kopce, kolem ztichlá rozlehlá vesnice. Hlas zvonů zve na půlnoční. Mládež se ale rozchází do podhorských chaloupek. Bylo krásně na „svjatyj večer“. Usínám a v uších mi stále zní zpěvy: „Nyní radist stala, jaka nebylvala, nad Vertepom zora jasna svitu vi zasjala“ Všechny dojmy se ve mně míchají. Ten večer bych tu snad i zůstal. ■

ZLATA MIKULSKÁ

O sebe: „Moja viera v Pána Boha rástla spolu so mnou, vyrastala som v protestantskej rodine a navštevovala Reformovaný kostol v mojej rodnej dedine v Bidovciach, a potom v Košiciach, kde som študovala na Teologickom inštitúte Jána Kalvína odbor Katechetika a vyučovanie náboženstva. Poéziu som mala rada od útleho detstva. Odvtedy a až donedávna som sa aktívne zúčastňovala spevu, recitácie a prednesu poézie aj z vlastnej tvorby na rôznych verejných vystúpeniach. Písať som začala v deviatich rokoch. Boli to jednoduché básničky a rozprávky a moje diela zdobili nástenky v školách.“

Publikovala v zbierkach básní *Letný deň* a *Svitane* a v Slovenskom rozhlase. V roku 2017 debutovala samostatnou zbierkou poézie *Kto mi povie?*

A ČO JA?

Stojím tu v údive.
Vieš Bože, ako mi je
keď Krista unáša oblak?
Býva mi často tak,
tak bezcieľne.
A čo ja? Pane?
Vari mi povieš Nie?

Viem, nebo nič nepokazí.
Koľkokrát a koľko razí
strhávam zo seba márne dni,
hltám Tvoje Slovo rečami prázdnyimi.

Snáď mám nádej ešte.
Tu v Tvojom Svätom Liste
chystá sa k víťazstvu láska.
Opäť tá otázka.
A čo ja? Pane?

Nepovedz mi prosím Nie!
Vystri ruky doráňané,
ako včera tak aj dnes
kúsky raja mi prines.

Sľubne úsvit svitá.
V anjelskom sprievode pieseň prekvitá.
Ten oblak vracia sa späť,
tu som, prosím, ber ma hneď.

Neváhaj nado mnou odznova,
och, Pane a čo ja?
V tichu sa čosi so mnou deje,
ďalšia šanca už nie je,

treba sa mi baliť na cestu,
lebo ma tu nájdeš nezvestnú.
Čo ja? Pane?
V hriechu pália moje ohne.

Času bolo dosť aj pre neverných,
dobro sa už nedá oživiť,
kým nepríde sláva zhora.
A čo ja?
Smiem vojsť do nebeského nádvorja?

ÓDA NA MODLITBU

Otče náš, ktorý Si na nebesiach...
Odpusť. Ticho znieš v našich rečiach,
keď privolávaš na nás lásku,
hľadiš len na slabosť ľudskú.

Nech sa posväti Tvoje meno.
Nech sa ligoceme v Tebe samom,
nech v prostom šate oddaní,
pykáme pod Tvojim láskaním.

Príď Kráľovstvo Tvoje.
Priváb nás do Svojej vôle,
v križi ťažkého zápasu
vykupuješ našu spásu.

Buď vôľa Tvoja v nebi aj na zemi,
kým nás na svoj obraz nezmeniš.
Za Teba mrieť hrdo smieme včasne,
i v búrkach s Tebou vždy je krásne.

Chlieb náš každodenný daj nám dnes.
Len Ty naše bôle uniesť vieš,
veď nás živí priamo z tela
zbičovaná Láska nášho Spasiteľa.

Naše viny nám odpusť.
Vodíme Ťa k sebe na púšť,
kde pre pýchy naše nevľúdne
každý si Ťa často zabudne.

Ako my odpúšťame svojim vinníkom?
S falšou sa snúbiť a s únikom,
nehľadiť Láske do očí.
Prepáč, vždy sa chceme otočiť.

A neuved' do pokušenia preto,
že dúfania a sily v nás nieto,
by sme mohli oddane,
širiť Ťa po celej krajine.

Prosíme, zlého nás zbav,
pootvor nám svoj raj,
práve dnes za zvláštnej sily,
Teba by sme objavili.

Lebo Tvoje je Kráľovstvo i Moc.
S Tebou tam navždy vojsť,
ticho kľičť v Tebe znova,
pod Tvoju lásku skryť sa, schovať.

I sláva naveky.
Kráľ náš Veliký.
Tebe patrí sláva stále,
súcitne boriš naše žiale.

Amen. Amen.
Miluje nás Ten,
ktorý bol a bude,
odišiel a zase príde.

Amen.

Oravské pastорále

Rubriku Misia redakčne pripravuje
JURAJ INSTITORIS v spolupráci s VLADIMÍROU VRAJOVOU.

LEKCIA VYTRVALOSTI

BEATA SZREJDER, dlhoročná pracovníčka Vysokoškolského biblického hnutia (VBH), ukončila v lete svoje desaťročné pôsobenie na Slovensku a vrátila sa do Poľska, kde pokračuje v práci medzi študentmi. Pri tejto príležitosti sa s ňou rozprávala VLADIMÍRA VRAJOVÁ.

Prečo si sa rozhodla ísť slúžiť práve na Slovensko?

Vedela som, že chcem byť misiónárkou a že ma Boh volá na misiu, ale moja predstava bola ísť slúžiť niekde do Ázie. Na Slovensko som sa dostala prostredníctvom veľkého Božieho vedenia, keď som sa spoznala s Martinom Mrážikom (vtedajším predsedom VBH) a videla som jeho nadšenie pre prácu medzi študentmi. Rozhodnutie odísť na Slovensko pre mňa nebolo ľahké, pol roka

som sa za túto vec modlila, kladla Bohu otázky a očakávala Jeho odpovede. Keď som prišla na Slovensko, prežívala som veľké uistenie, že som presne tam, kde mám byť. Bolo to, ako keď dieliky skladačky zapadnú do seba a ty nemáš žiadnu pochybnosť o tom, či si sa rozhodla správne. Dost ma to šokovalo, pretože v živote väčšinou vieme posúdiť správnosť alebo nesprávnosť svojich rozhodnutí až s odstupom času, ale ja som hneď po príchode

na Slovensko vedela, že služba vo VBH je súčasťou Božieho plánu pre môj život.

Bola tvojou víziou práca so študentmi, alebo si aj v tejto veci prekonala určitý vývoj?

Predtým, než som išla na Slovensko, som v Poľsku pracovala v podobnom združení ako je slovenské VBH, takže som mala skúsenosti s misijnou prácou medzi študentmi. Aj ja sama som spoznala Boha práve na študentskej

skupinke, takže som o to viac vnímala dôležitosť takejto služby. Študentské obdobie je úžasný čas, ktorý je darovaný mladým ľuďom predtým, než nastúpia do zamestnania a založia si rodiny, a často je to aj jediný čas, kedy môžu počuť o Ježišovi a prehodnotiť svoj život.

Ako si sa dostala k tejto službe?

Toto je veľmi zaujímavé, pretože mojou pôvodnou predstavou bolo stať sa vedeckovýskumnou pracovníčkou. Na vysokej škole som študovala geografiu, a potom som nastúpila na doktorandské štúdium. V druhom ročníku som ochorela a mala som viac času čítať knihy a rozmýšľať. Vtedy mi Boh jasne ukázal, že dbám iba na svoje predstavy a plány a nepýtam sa, aká je jeho vôľa. Od tejto chvíle som veľmi prosila Boha, aby mi ukázal, čo mám vo svojom živote robiť a on mi stále viac a viac ukazoval, že ma chce mať v službe medzi študent-

mi. Som Pánovi veľmi vďačná, že mi aj napriek mojej neposlušnosti pomohol úspešne ukončiť aj doktorandské štúdium.

Aké boli tvoje začiatky na Slovensku?

Začiatok mojej služby sprevádzalo silné presvedčenie, že bez Božieho požehnania nemá moja práca zmysel. Keď som prišla na Slovensko, každý deň som musela stráviť sedem hodín v kancelárii, čo bolo pre mňa zo začiatku veľmi ťažké. Nemám rada pevne stanovenú pracovnú dobu, pri organizácii práce som veľmi spontánna. Na druhej strane to však pre mňa bola veľmi dobrá príležitosť učiť sa slovenčinu a aj z tej administratívnej stránky pochopiť, ako funguje VBH.

Čo sa samotnej služby medzi študentmi týka, zo začiatku bolo pre mňa veľmi zvláštne, keď mi študenti vykali a oslovovali ma „pani“. Nepáčilo sa mi to a nemohla som sa s tým stotožniť. Keď som prišla na Slovensko,

mala som takmer štyridsať rokov a veľmi som sa chcela priblížiť mladej generácii, hoci sa to nie vždy dalo. Neskôr som však pochopila, že mladí ľudia potrebujú autority, ktoré už majú nejaké životné skúsenosti. Uvedomila som si, že pre nich nemusím byť vždy len kamarátka, ale že môžem byť niekto, kto ich usmerní, poradí im a pomôže, keď to budú potrebovať.

Ako dlho ti trvalo naučiť sa slovenčinu?

Keď som prišla na Slovensko, veľmi som sa modlila za to, aby mi Boh pomohol pri osvojovaní slovenčiny. Vnímala som bariéru medzi mnou a študentmi, a to aj napriek tomu, že slovenčina a poľština sú podobné jazyky. Túžila som, aby ľudia počúvali, čo hovorím, nie ako to hovorím. Pôvodne som mala nastúpiť do jazykovej školy, ale nemala som na to dostatok peňazí, tak som sa stala samoukom. Prvý veľký pokrok som pri učení jazyka urobila po prvom roku, keď som bola schopná plynule rozprávať po slovensky.

Prekonala si počas tých desiatich rokov na Slovensku aj náročné obdobia?

Po siedmich mesiacoch na Slovensku, keď som sa tu zabývala, bolo mi tu dobre, nadviazala som vzťahy s novými ľuďmi a robila pokroky v slovenčine, dozvedela som sa, že moja mama prekonala mozgovú mŕtvicu. Táto vec vo mne vyvolala množstvo otázok. Zrazu som nevedela, či sa mám vrátiť do Poľska a postarať sa o mamu, alebo zostať na Slovensku a pokračovať v službe. Nakoniec som sa vrátila do Poľska, pretože som jedináčik, môj ocko zomrel už dávnejšie a o mamu sa nemal kto postarať. Po pol roku som sa však na Slovensko vrátila a pokračovala v službe.

Z čoho všetkého pozostávala tvoja služba?

Moja práca vo VBH sa počas desiatich rokov menila. Na začiatku

som žila v Košiciach a bola som koordinátorkou skupinky v Košiciach, Martine a Žiline. Keď som sa vrátila z Poľska, presťahovala som sa do Nitry a okrem Nitry som sa venovala aj skupinkám v Trnave, Banskej Bystrici, Bratislave. Stretávala som sa s vedúcimi skupiniek a spolu sme rozmýšľali nad priebehom semestra, plánovali sme akcie, modlili sme sa a podobne. V niektorých mestách som sa stretávala iba s jedným človekom, ktorý niesol zodpovednosť za celú skupinku, v iných mestách bol vytvorený tím ľudí, ktorí spoločne slúžili vo VBH. Každá skupinka bola iná a každá potrebovala svoju pomoc v niečom inom. Okrem toho som bola zapojená aj do príprav celoslovenských konferencií, víkendoviek alebo evanjelizácií. A nakoniec: keď Martin Mrázik ukončil svoju prácu vo VBH a my sme hľadali nového predsedu, na istý čas som ho v tejto práci nahradila. Predsedom VBH sa potom stal Graham Leeder.

Rozmýšľala si niekedy, že s prácou vo VBH skončíš?

Keď človek stojí dlhodobo v jednej službe, potrebuje sa zastaviť a zhodnotiť všetko, čo robí a čo v minulosti urobil. Keď som prišla na Slovensko, myslela som si, že tu strávim dva roky. Postupne som to predĺžila na tri roky, potom na päť rokov. Po piatich rokoch v práci vo VBH som na štyri mesiace vystúpila zo služby a pýtala som sa Boha, či sa mám vrátiť do Poľska alebo zostať na Slovensku. Počas tohto obdobia ku mne veľmi silno prehováralo len jedno slovo: „Zotrvej.“ Vedeľa som, že mám zostať na Slovensku a robiť to, čo robím. Ak mám povedať jednu vec, ktorú ma Boh počas služby na Slovensku učil, bola by to vytrvalosť.

Prežila si Božie volanie aj pri rozhodnutí vrátiť sa po desiatich rokoch do Poľska?

Áno, asi rok pred mojim definitívnym odchodom do Poľska začal Boh konať rôzne veci v mo-

jom živote, cez ktoré mi ukazoval, že čas mojej práce na Slovensku sa chýli ku koncu a že On ma povoláva naspäť do Poľska.

Ako si sa vyrovnávala s odmietnutím zo strany študentov, napr. počas evanjelizácií?

Spomínam si na jednu evanjelizáciu Mission Week. Chodili sme po škole a po internáte a rozprávali sme sa so študentmi. Pred jednou katedrou som odchytila dvoch študentov a rozprávala som im o Bohu. Oni ma totálne ignorovali a vysmievali sa mi. V tej chvíli som vnímala, ako mi Boh hovorí: „Nemusíš nič iné, len povedz to, čo si prežila so mnou. To, čo sa stane v ich srdciach, už nie je tvoja vec.“ Bola to pre mňa ohromná úľava, keď som si uvedomila, že to, ako ľudia zareagujú na evanjelium, je ich, nie je moja zodpovednosť. Boh od nás nečaká nemožné veci. ■

OVOCIE DUCHA SVÄTEHO

Strapec s deviatimi bobuľami

Tak teda začína v znovuzrozenom srdci rásť ovocie Ducha. Hovoríme biblicky nepresne, ak „ovocím Ducha“ myslíme ovocie v množnom čísle (plody – Früchte proti Frucht des Geistes). To, čo pochádza z „tela“, sú *skutky* tela: neusporiadané a neurčité množstvo žiadostí a prejavu nášho „ja“. Z Ducha však vyrastá *jednotný*, harmonický p l o d, ktorý však nie je jednotvárný, ale svojou mnohotvárnou plnosťou sa podobá *strapcu hrozna* s deviatimi bobuľami. Všetky jednotlivé bobuľky sa vyvíjajú zo základného plodu – lásky.

L á s k a k Pánovi Ježišovi, k Otcovi a k bratom, to je, ak chcete, jediné ovocie, v ktorom je obsiahnuté všetko v jednom. Táto láska je totiž sama v sebe súčasne hlbokou a trvalou r a d o s ť o u. Na nej sa znova zreteľne ukazuje sláva a novosť Božieho života, ktorú nám dáva Duch Svätý. Radosť nie je nič „morálne“, a predsa je taká dôležitá, že je v Gal 5, 22 zaradená hneď na druhé miesto! Táto radosť je akoby matkou mnohých cností! Ak je srdce naplnené Božou radosťou, nie je ťažké milovať druhých, potešovať ich, znášať utrpenie a ťažkosti, aj odpúšťať. Martin Luther správne rozpoznal, že dôležitým znakom skutočne „dobrých činov“, je radostná myseľ – „hilaritas“. Ak sa teda k poslušnému plneniu povinností musím nútiť, nekonám „dobro“, lebo dobro je možné konať len vtedy, keď moje činy tryskajú z prameňa radostného srdca a rozlievajú sa v mojom živote. Takáto radosť je jedným z najvznešenejších poznávacích znakov Božích detí. Preto Luther prebásnil pieseň, ktorá hovorí: „Nuž, radujte sa, milí kresťania a radostne poskakujte!“ Skutočne je to v našich cirkvách, zboroch a v našich kresťanských rodinách tak?

Ani p o k o j, ktorý apoštol menuje na treťom mieste, nie je nič „morálne“. Slovom sa ťažko dá vyjadriť, akú životnú kvalitu znamená „pokoj“. Vieme, koľko sa dnes vo svete robí pre to, aby bol mier medzi národmi. K týmto mierovým snahám sa pripájame aj my, kresťania. Musíme však vedieť, že pokoj Boží, o ktorom hovorí apoštol Pavol, nemôže byť vytvorený ľudským úsilím, do srdca ho vkladá Duch Svätý. Taký pokoj je potom jasným a neprehliadnuteľným poznávacím znakom nového narodenia a nového života v Duchu Svätom. Duch Boží prináša do srdca pokoj. (poznámka: *Čeština (aj slovenčina) má oproti iným jazykom výhodu, že rozlišuje „pokoj“ a „mier“; pričom slovo „pokoj“ označuje Boží pokoj, ktorý je dielom Ducha svätého, zatiaľ čo „mierom“ sa myslí viac politický mier medzi národmi.*)

A teraz prichádzajú v apoštolskom slove na rad „cnosti“, ktoré sú i z hľadiska morálky vysoko hodnotené: trpezlivosť (v iných prekladoch tichosť,

zhovievavosť/, láskavosť /alebo aj dobrotivosť/ a dobrota). Týmto nie je povedané, že sa znovuzrodený človek okamžite stáva vzorom trpezlivosti, láskavosti a dobroty. Veľká, nepopierateľná zmena nastáva najprv v jeho vzťahu k Bohu. Avšak Božia láska vliata do jeho srdca skrze Ducha Svätého sa musí rozlievať ďalej ako dobrota a láskavosť ku všetkým ľuďom.

Nasledujúca v e r n o s ť by tiež mohla znamenať „vieru“ (grécke slovo PISTIS znamená oboje), skôr je však správne prekladať pôvodný výraz ako „vernoscť“. Boh je verný (1Tes 5, 24, 2Tes 3, 3/ a Jeho nezlomná vernosť je základom našej nádeje a dôvery v Neho. A potom jeho Svätý Duch prináša do nášho srdca s Božou láskou i Jeho vernosť, takže v sile Jeho vernosti môžeme byť i my verní a stať sa tak v tomto nevernom svete Božou oporou pre iných ľudí. Alebo tu apoštol myslí na to, že spejeme *od viery k viere*? (Rim 1, 17) Že z viery, ktorá dosahuje záchranu tým, že chápe Božiu milosť v Kristovi, vyrastá ako ovocie Ducha stále väčšia viera schopná veriť viac a viac, ktorá dokáže stále odvážnejšie počítať s Božími sľubmi nielen pre seba, ale aj pre iných ľudí

Ďalší plod m i e r n o s ť (alebo krotkosť, tichosť) nemá nič spoločné s našou prirodzenou povolnosťou a mäkkosťou, ktorá pramení z „tela a krvi“ a môže byť rovnako nebezpečná a hriešna, ako jej prirodzený protiklad: tvrdosť a panovačnosť. Mäkkosť a povolnosť nás činí nepotrebnými a nepoužiteľnými v Božej veci! Muži a ženy, ktorým dal Boh vykonať niečo veľké, boli často naopak prudké povahy. Pri takých ľuďoch sa potom zreteľne ukáže ovocie Ducha, keď sa také „vulkanické“ srdcia stávajú tichými a miernymi, a keď sa títo ľudia začínajú podobáť Kristovi, ktorý bol „tichý a pokorný srdcom“.

Na koniec najťažšie dozrieva v strapci Ducha deviaty bobuľa: z d r ť a n l i v o s ť (striedmosť). Ale i na tomto ťažkom bojisku nášho života sa napokon presadzuje Boží život. Veľmi sa mýlime, keď sa domnievame, že nezdržanlivosť je niečo nevyhnutné a neprekonateľné. Naše vlastné „ja“ so svojim egoizmom a panovačnosťou však dráždi naše zlé sklony a žiadosti, vyhýba ich na nesprávnu kolaj. Ale *láska k blížnemu nerobí zlé* (Rim 13, 10). Láska ctí človeka opačného pohlavia a nedotýka sa ho ani necudnou myšlienkou. Preto aj táto posledná bobuľa v hroznom strapci Ducha vyrastá úplne zákonite z prvého, t. j. z lásky a bez dozretia tejto poslednej bobule nie je ani prvá bobuľa úplne zrelá. Celý strapec dozrieva súčasne a všetky bobule spolu úzko súvisia. ■

DARY DUCHA SVÄTÉHO

Základné biblické učenie o daroch Ducha

Biblia rozlišuje „dar Ducha Svätého“, ktorým je myslený samotný Duch Svätý ako Boží dar (Skutky 2, 38) – „ovocie Ducha“, ktoré vyrastá v živote každého Božieho človeka (Gal 5, 22) – a „dary Ducha“, na ktorých dostávajú jednotlivé údy Kristovho tela rozmanitý a niekedy tiež meniaci sa podiel (1Kor 12, 14).

Naše stanovisko k darom Ducha súvisí so zásadným chápaním cirkvi a zboru. Melancton formuloval neslávne známu definíciu cirkvi, ktorá však, žiaľ, vystihuje dobre obvyklý stav našich ľudových cirkví od časov reformácie až do súčasnosti. Podľa neho je cirkev niečo ako „coetus cholerasticus“ – ako školská trieda. Mnohí tak dnes chápu cirkev a rozlišujú v nej „úrad“ a „zbor“. Je to huf „laikov“ (laik je pre nás dnes človekom, ktorý nemá v určitej veci riadne vzdelanie, a preto veci nerozumie). Na čele hufu laikov stojí „odborník“ – študovaný teológ, ktorý na základe svojho akademického teologického vzdelania vyučuje a vedie zverené stádočko. Pri takomto chápaní cirkvi sú však všetky „dary Ducha“ úplne zbytočné, dokonca sú rušiteľmi pokoja a poriadku. Nanajvýš by mohli mať, ak je to možné, všetky charizmy iba niekoľkí „nositelia cirkevných úradov“, aby s ich pomocou mohli vykonávať svoju činnosť v cirkvi.

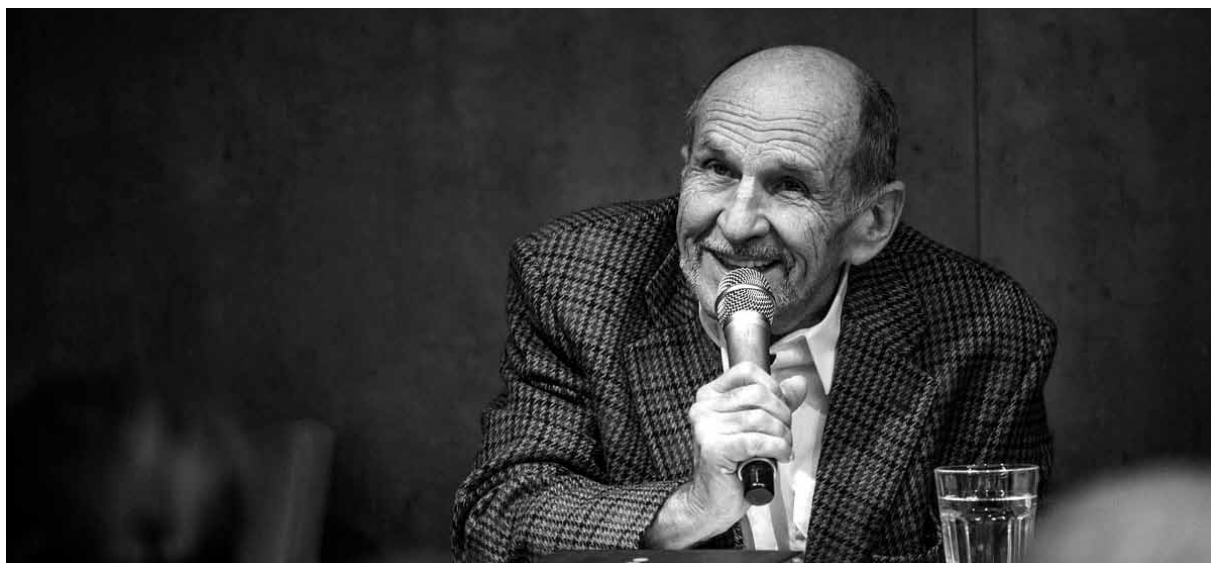
Tu nachádzame vysvetlenie toho, prečo sa objavuje medzi nami tak málo darov: nemáme pre ne priestor a použitie! Preto ich Hlava cirkvi nemôže a nechce svojim údom rozdeľovať. „Dary Ducha“ sú totiž „služobné dary“, určené pre prácu a život cirkvi a zboru. Zbor a cirkev Pána Ježiša nie sú podľa 1Kor 12 iba hufom nečinných laikov s jednotlivými, úradne potvrdenými farármi, ale sú živým telom, ktoré sa skladá len so živých a činných údov. Každému z nich je zverená zvláštna služba, ktorá má napomáhať k životu a rastu celého tela (porovnaj Ef. 4, 11–16). Čím sú údy rozmanitejšie, tým lepšie.

Rozmanitosť medzi údmi cirkvi sa prejavuje aj v prirodzenej rovine. Existujú mnohé prirodzené „dary“, ktoré Boh ako Stvoriteľ rozdeľuje ľuďom. I tieto prirodzené obdarovania môže Pán posvätiť a použiť ich vo svojom diele. „Dary Ducha“ alebo „charizmy“ sú však niečo úplne iné, ako tieto prirodzené vlohy! Možno nám už z mnohých pohľadov vyplynulo, že v Božom kráľovstve nevystačíme ani s našimi najlepšimi prirodzenými silami. Videli sme, že k pravému poznaniu a k skutočnému božskému životu môžeme dôjsť len prostredníctvom Ducha Svätého. Podobne je to v službe v Kristovom tele a pri budovaní tohto tela. Ani tu nevystačíme s prirodzenými silami a darmi, aj keby boli Bohom posvätené. Tu nutne potrebujeme vybavenie pre službu skrze Ducha Svätého. Preto pre nás už

nemôže byť otázkou, či potrebujeme „dary Ducha – charizmy“, alebo či sa bez nich zaobídeme. Ten, kto úplne pochopil, že cirkev a zbor nie je iba náboženská organizácia (inštitúcia), ale Boží orgán, ten tiež vie, že pravá Božia služba nutne vyžaduje dary od Ducha Svätého. Otázkou preto nemôže byť, či máme budovať Kristovo telo s „darmi Ducha“ alebo bez nich. Pýtať sa musíme, či sa naše budovanie cirkvi deje s využitím „darov Ducha“, alebo bez nich. Pre správny postoj k duchovným darom je dôležité slovo apoštola v 1Kor 12, 7: *Každému je však daný prejav Ducha*. Nemci majú: *Pri každom sa prejavujú dary Ducha na spoločný úžitok*. Z toho vyplýva, že nikto nedostáva žiadny dar Ducha k svojmu vlastnému obohateniu a vyvýšeniu. Hneď, ako sa dary začnú používať k tomu, aby vyvyšovali jednotlivca, alebo celé spoločenstvo a aby ich povýšili nad ostatné, dochádza k zneužitiu a zmareniu darov. Keď sa preto začne niekto honosiť: „Máme dary jazykov...“, máme dary uzdravovania...“, je už všetko otrávené rozkladným jedom.

Ak sa zahľadíme do zoznamu duchovných darov v 1Kor 12, 8–10, vynikne nám ako ich bohatstvo, tak i rozmanitosť. Hneď na začiatku sa, napríklad, rozlišuje medzi „slovom múdrosti“ a „slovom poznania“. Múdrostou tu Písmo myslí schopnosť správne usporiadať praktický život – dnes by sme povedali „etiku“. Poznaním sa myslí preniknutie do základných právd, do Božieho bytia a konania – teda „dogmatika“. Cirkev dnes väčšinou od každého kazateľa očakáva, že dokáže v kázňach hovoriť o veciach etických i dogmatických, pretože „múdrost“ a „poznatie“ sa považujú za niečo, čo si človek môže učením sám osvojiť. Aj „reč“ sa chápe ako výsledok cvičenia sa v rečníckom umení. Apoštol Pavol však videl, že „múdrost“ a „poznatie“ sú zamerané k Božím skutočnostiam, a preto sú darom Ducha Svätého. Apoštol Pavol nemohol o Božích veciach ani hovoriť *naučenými slovami ľudskej múdrosti, ale tými slovami, ktoré učí Duch (Svätý)* (1Kor 2, 13). Preto videl, že zbor i cirkev sú plne odkázané na to, aby Duch Svätý udeľoval určitým veriacim „dar múdrosti“ a iným „dar poznania“. Akí sa my dnes oproti tomu cítime sebestační! Vďaka teológii si myslíme, že všetko ovládame, a že môžeme kedykoľvek slúžiť a prinášať cirkvi všetko, čo potrebujeme. Kedy sa znova dostaneme k biblickým základom a uspokojíme sa s tým, čo nám každému jednému sám Duch Svätý zveruje? ■

(Preklad z češtiny do slovenčiny Beáta Gumanová. Pokračovanie v ďalšom čísle.)

MAX GRONACH (1942) emigroval v roku 1968 do Nemecka, kde ako filmový dramaturg a producent významne ovplyvnil vývoj filmového priemyslu a divadelníctva v Nemecku i v Čechách. Je autorom knihy *Ztraceni v sebeklamu* (2018). Žije striedavo vo Flörsheim am Main a v Ostrave, kde nedávno začal navštevovať zbor Cirkvi bratskej. Vášnivo číta diela Sørensa Kierkegaarda a zaujíma sa o vzťah kvantovej fyziky a teológie. O sebe hovorí, že stratil príliš veľa času v živote nad témami, ktoré nie sú najdôležitejšie.

DIGITÁLNÍ ADVENT

Geniálny Charlie Chaplin natočil v roce 1934 pozoruhodný film „Modern Times“. Starším generáciám je tato skvělá parodie na nezadržitelný technický pokrok své doby snad dobře v paměti, mladším přátelům filmového umění by mohla být známa z digitální podoby.

Dnešní moderní doba daleko předstihuje i tu nejpríkrější Chaplinovou fantazii. Ve věku totální digitalizace všeho, co si člověk k uspokojování svých potřeb může vymyslet a do patřičného počítače naprogramovat je na zjevném postupu. A nakonec je to člověk sám, který se snad stává součástí nějakého „vyššího“ programu. Údajně k jeho vlastnímu prospěchu.

Toho názoru je ovšem i náš Velký bratr, překvapivě nikoliv ten z Orwellova románu, nýbrž nám již důvěrný vlastní, moderní stát se svými experty, který se neúnavně stará o náš reálný i virtuální blahobyt. Nutno říct, že navzdory všem snahám státu a jeho expertů o moderní komunikační blaho svých občanů (nejen) ve veřejném prostoru, lze nalézt i menšiny, které mají o lidském blahu své nezadatelné představy. Třeba má představa vychází prioritně z přímého poznání člověka člověkem na základu vzájemnosti a možných společných zájmů, jednoduše off-line. Tato skutečnost již pomalu hraničí na občanskou neposlušnost. K ověření svého od většiny odchylného názoru jsem měl příležitost na své již dlouho plánované cesty na

konci října z Prahy do Frankfurtu nad Mohanem. Ještě se zmíním, že nejdřív cesta vede autobusem ICE německých drah s českou posádkou do Norimberku s možností přestoupit na vlak ke konečnému cíli. A zde začíná onen příběh ve dvou dějstvích.

1. dějství – česká verze.

Místo: Před hlavním nádražím v Praze, zastávka autobusů. Scéna impozantní: v luxusním snad šedesátimístném dálničném korábu s nápisem Nürnberg sedí již dvě osoby. Representačně vypadající asistentka přepravy s řidičem stojí u otevřených dveří. „Do you speak English?“ blafne na mně asistentka. „Mluvim několik běžných řečí,“ odpovídám vstřícně v češtině.

„Tak si rozumíme. Máte ticket?“, její slovenština mě příjemně překvapila.

„Tady je. A mám jeden kufr.“

„V pořiadku. A máte i negatívny test?“

„Nemám. Ale cítim se zdrav.“

„To nič neznamená. Ak nemáte test, musíte vaše personálie mejlovať na príslušné miesto do formulára pre registráciu. Ja vám dám kód, v autobuse je wifi. Dobré?“ – usmiala sa. „Není dobře. Já mám jen jednoduchý mobil jako telefon. Nedá se to vyřídit mobilem? Anebo dejte mi ten váš formulář a já ho vyplním.“ – V mžiku jsem vytáhl z kapsy mou antickou, ale spolehlivou Nokiu jako důkaz mé zaostalosti a jinak dobré vůle. – Mar-

nost nad marnost! Asistentka si vyměnila pohledy s řidičem a ukázala mu mou starožitnost, na kterou jsem i v časech Corony tak hrdý.

„To je na nic, pane. Vy s námi nepojedete,“ děl suše řidič a jal se nastupovat do své kabiny, „Němci bez testu a registrace na mejl nikoho nepustí. Musel bych na Vás čekat hodinu. To v žádném případě.“ Tečka. Asistentka se mi podívala soucitně do očí a já jsem najednou ve své zoufalosti pocítil novou sílu.

„Poslyšte, já s vámi pojedu a jestli máte strach, tak mně vyhodíte na hranici a já dojdu do Norimberku třeba pěšky. Mám tam důležité setkání s rodinou. Nehledě k tomu, já mám německý pas, jsem občan EU jako vy a mohu se dovolávat Základních lidských práv. A vy mně, kromě jiného, diskriminujete jenom pro to, že mám pouze starožitný mobil bez napojení na internet. Na to není, přátelé, ještě zákon!“ (V duchu jsem křičel – pro Boží lásku, sestro slovenská, smiluj se nade mnou!) Asistentka pod mým vytrvalým prosebným pohledem – a ten já umím – poněkud zjihla. Řidič zmizel za volantem. Patrně jsem udělal na oba dva přepravce v německých službách dojem. Anebo to byla ta všemohoucí Lidská práva?

Holčina si utřela nos a byla celá láska. Rozhodla se použít pro předepsanou registraci svůj vlastní „chytrý“ mobil. Najednou řešení neřešitelného v dohledu. Sdílel jsem ji svá osobní data a mohl jsem nastoupit. Sláva!

Na hranicích nebyl nikdo. Němci byli asi na večeri. A tak jsem po třech hodinách vystoupil v pohodě v Norimberku a mohl dále pokračovat vlakem na Frankfurt.

2. dějství – německá verze.

Místo: Airport Frankfurt, Registrace cestujících ze zahraničí s testováním na virus Sars-Cov-2. Registrace je údajně povinná a bezplatná pro všechny příchozí cestující z rizikových oblastí. Taký to tam pak podle toho vypadalo. Asi stopadesátimetrová fronta cestujících, čekajících se zavazadly na test ve dvou odbavovacích halách se pomalu posuňovala k asi dvaceti přepážkám registrace.

To snad ne! – zatmělo se mi před očima při představě, že splynu s touto masou simulující pohyb vpřed. Přiměřeně mému postavení důchodce jsem se shrbil a vrávoravým krokem se nenápadně šouřal podél fronty k přepážkám pod soucitnými pohledy statečně čekajících. Nikdo ve frontě se mně neodvážil oslovit natož zastavit. Došel jsem do cíle. (Dále v překladu.)

„Co je s Vámi?“, ozvalo se od početných strážců před vchodem do registračního prostoru.

„Přijel jsem zrovna z České republiky. Musím na test...“ – Poplach!!!

Byl jsem okamžitě prohlášen za nouzový případ (!) a byla mi přidělena přepážka číslo 6. Postupuji.

„Do you speak English?“, otázalo se vlídné děvče v červeném tričku za plexisklem.

„Yes, ale jestli chcete, můžete se mnou mluvit německy. Přijel jsem právě z Prahy.“

Předložil jsem osobní doklady, obdržel registrační číslo a pak to přišlo!

„A Vaše e-mailová adresa?“

„Nemám e-mailovou adresu.“ teď bude moje prohra definitivní, pomyslel jsem si.

„A máte vůbec počítač?“ dala mi druhou šanci.

„To jo, počítač mám.“

„Jak můžete mít počítač a nemít e-mailovou adresu?“ zeptala se podezřele.

„Já mám počítač namísto psacího stroje“, přiznal jsem barvu, ač nerad.

„Ale wi-fi přece máte!“ Snaží se mne pomáhat, jak to jen jde.

„Ne, wi-fi nemám“, přiznal jsem barvu podruhé.

„Jak můžete používat počítač, když nemáte wi-fi?“ podezření vzrůstá.

„Věřte nebo ne, můžu!“ Slavil jsem malé vítězství nad digitální generací.

„Bez e-mailové adresy nemůžete být otestován, to je předpis.“ Ukončila diskuzi.

Argumentoval jsem opět již vyzkoušenými Lidskými právy, zjevnou diskriminací a přidal jsem i Lisabonskou dohodu EU – ale tentokrát marně. Bez e-mailové adresy jsem najednou přestal existovat jako člověk a stal jsem se případem.

Byla svolána malá porada a já mezitím pozoroval hádky na sousedních přepážkách a utěšoval jsem se, že nejsem v tom sám. Pak mne najednou napadla spásná idea! Někdy se pod stresem rodí ty nejgeniálnější myšlenky a tahle byla jednou z nich: Mám syna a ten je na internetu!

Nabídl jsem, že ho zavolám a on pak může sdělit dívce svou e-mailovou adresu a navrátit mně opět mezi lidi. Jak nádherná představa! Všichni si vydechli.

A tak se i stalo. Děvče v červeném mně posléze odvedlo do vojenského prostoru v další hale, kde jsem byl vojáky v maskáčích podroben krátkému výslechu ve věcech kontaktních osob. Svou anabázi jsem skončil u přepážek Červeného kříže, kde jsem absolvoval onen vytožený výtěr z krku abych to celé měl již z krku. Opět obligatorní:

„Do you speak English?“ - a do dvou dnů obdržel můj syn e-mail s evangeliem: „Negativ.“

Odesílatel: Laboratoř Dr. Bauer, Rostock (na baltickém pobřeží)!

Ohhhh, cesty Páně jsou nevyzpytatelné...!

A tak jsem od života, který mne již za ta léta nabídnul vzácné klenoty moudrosti, přijal nové poučení pro příště: Nejen v časech Corony je člověk člověkem a občanem jen tehdy, pokud má e-mailovou adresu. A zde mám, upřímně, své pochyby. Jestli masová digitalizace lidských vztahů je tou jedinou odpovědí na problémy tohoto světa, tak nestojím k dispozici. Mám své důvody a nemohu jinak. ■

IMUNITA

TOMÁŠ KOMRSKA

V koronakríze sa v boji s koronou vyťahujú a vymýšľajú všakové zbrane: opatrenia, či obmedzenia. Tak ako pri rodinnej trampote, či pri pohľade na celosvetový problém si vždy kladiem otázku: Čo môžem pre zlepšenie, či riešenie urobiť ja? Ja, na tom mieste, kde som, tam, kde žijem svoj život? Každým novým ránom som o krok bližšie k vlastnej smrti.

To, že sa na smrť teším, lebo verím v skutočný život po smrti, tu nebudem teraz rozmazávať.

Som totiž presvedčený, že čo **tu** a **ako** žijem **teraz**, je príprava na niečo, čo ma presahuje. To dáva hlbší význam všednému dňu. Pretože verím, že záchvevy krásy a dokonalosti dňa raz uzriem v plnej nádhere. Preto sa životným orieškom treba postaviť so zdravým rozumom.

Preto je načas brúsiť najúčinnnejšiu zbraň voči korone – **posilňovať svoju imunitu**, alebo radšej odolnosť.

Ako?

Mať radostné srdce – čo je niečo celkom iné ako pozitívne myslenie, ktoré má negatívne dôsledky. Ďaleko lepšie je svoje trable, ktoré ma zvierajú hodiť na Boha a pustiť ich z rúk. A budičkom pre radosť v mojom srdci je vedomé potešenie, povzbudenie iného. Úsmev, záujem... .

Skúsme to. Funguje to.

Menej prijímať – jedla, pôžitkov, **viacej zo seba vydať** – energie a radosti pre iných.

Zdravo sa stravovať – podľa miery vlastného presvedčenia bez trápenia najbližších, ktorí jedlo vnímajú inak.

Užívať cesnak – napríklad cesnakovú vodu. Rozkrojený strúčik cesnaku – najlepšie bez pesticídov, napríklad „Z farmy do mesta“ – vložiť ráno do pohára s vodou izbovej teploty a večer vodu vypiť. Vo vašich črevách sa tomuto policajtovi potešia.

Uvedomovať si, čo v skutočnosti mám a čo beriem omylom ako samozrejmosť.

Hýbať sa na čerstvom vzduchu – rád chodím časť cesty zo zamestnania pešo, rád fyzicky pracujem vonku na farme.

A potom, keď spravím z mojej strany maximum, a predsa ma korona navštívi, bude prekvapená, že mi to až tak nebude prekážať. Tak nasrdená zmutuje, ale ani to jej nepomôže.

Pretože ak **mám ľudí rád**, podotýkam, takých akí sú, korona a iné choroby takýto stav duše a tela ťažko znášajú..

A to všetko **s prirodzenou bážňou** pred Bohom, s bážňou, s akou stojí rozvážny, vystrojený a odhodlaný horolezec pod horským masívom, ktorý sa chystá zdolať. Len s tým rozdielom, že Boh ma pozná dokonale, lepšie, ako ja. A ešte mi aj rozumie. A vtedy zomriem, či sa skôr prehupnem do Skutočna, v pravý čas.

A už je jedno, či s koronou, či bez nej.

Nuž postavme sa orieškom dnešného dňa a nezaбудnime si zobrať so sebou rúško. Nebude z nás až tak ten cesnak cítiť a ušetríme na make-upe a holení a zvýrazní nám krásu očí.

Očí, ktoré sú bránou do večnej duše – akú ju mám?

Na slovenský knižný trh prichádza druhé vydanie Biblie pod názvom *Inšpiruj sa ...*

Slovenská biblická spoločnosť po úspešnom uvedení prvej Biblie pod názvom *Inšpiruj sa...* v roku 2019, z ktorej 2 000 ks je takmer vypredaných, presne po roku prichádza na slovenský knižný trh s jej druhým rozšíreným vydaním, ktoré je aj v novom farebnom vyhotovení. Text Božieho slova v tejto knihe je Slovenský ekumenický preklad, 4. opravené vydanie, ktoré má Imprimatur.

Biblia *Inšpiruj sa...* poskytuje na svojich okrajoch priestor pre kreatívne zaznamenávanie úvah a „umelecké“ zapisovanie poznámok. V Biblii sa nachádza viac ako 450 čierno-bielych ilustrácií. Tieto nádherné kresby približujúce verše z Písma vyniknú či už vyfarbené, alebo ponechané v pôvodnom prevedení. Viac informácií na www.poznamkova.biblia.sk.

Štefan Ševčík – Slovenská biblická spoločnosť

Z ROKOVANIA RCB

NOVEMBER 2020

Rada rozhodla:

Že overovateľmi konferenčného zápisu budú Slavomír Krupa (Hermanovce) a Daniel Klein (Košice).

O predĺžení pracovného pomeru s vikárom Jurajom Institorisom na dobu určitú do 31. 12. 2021.

Je možný súbeh mimoriadneho koncoročného zvýšenia základného platu duchovných a zvýšenia základného platu súvisiaceho s výkonom funkcie administrátora zboru.

Rada zobrala na vedomie:

Že v priebehu decembra boli inštalovaní za správcov zborov Marek Jurčo (Hermanovce), Peter Prištiak (Michalovce) a Bohuš Vasil (Nitra).

Že kazateľ Ján Máhrik bol zvolený za správcu Zboru Cirkvi bratskej v Žiline. Za kostolom.

Priebežné hodnotenie vikárov Filipa Pangráca a José Aguilara, ktoré vypracovali príslušné staršovstvá. Vikári Filip Pangrác a Juraj Institoris odovzdali vypracované ordinačné práce.

Ďalej Rada:

Vymenovala staršovstvo zriaďovaného misijného Zboru Cirkvi bratskej Bratislava-Paradox.

Uvoľnila Juraja Kohúta zo Študijného odboru Rady na jeho žiadosť.

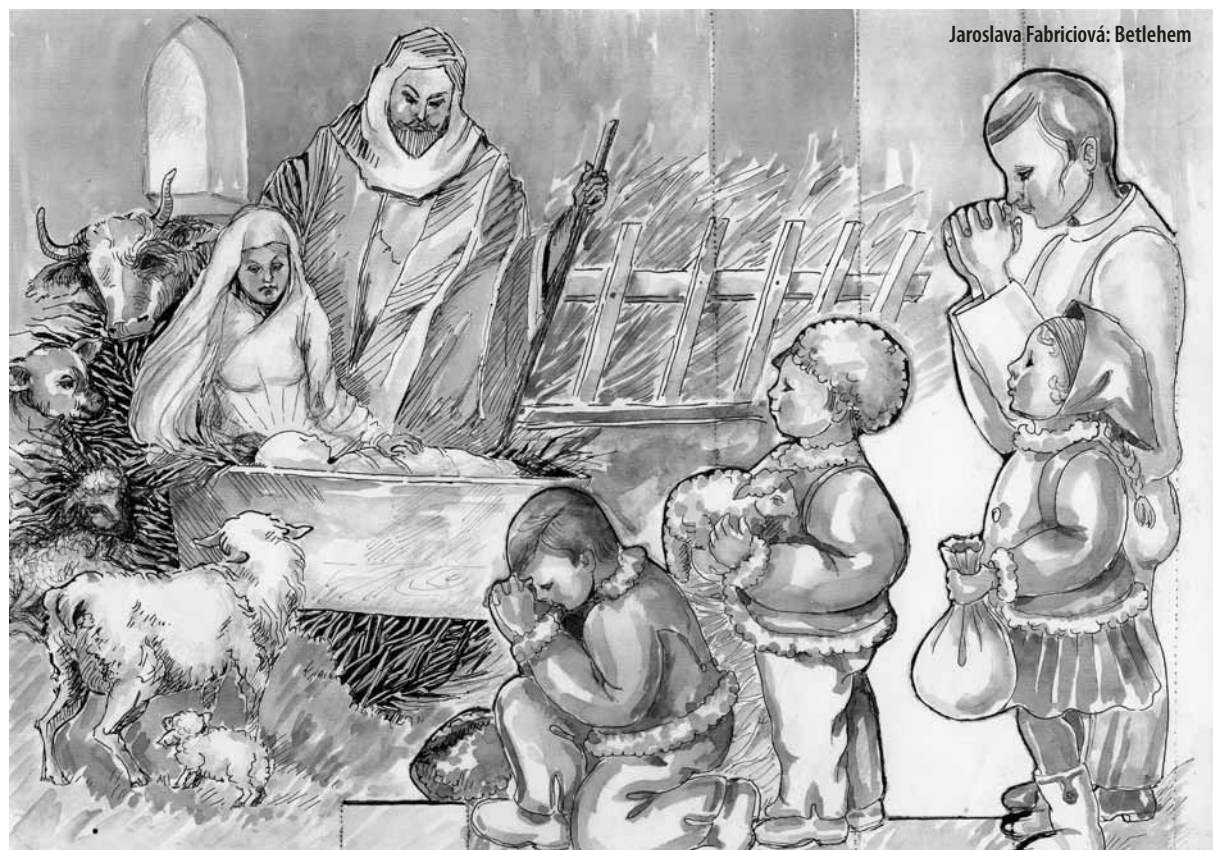
Uvoľnila Martinu Polohovú z funkcie zástupcu Cirkvi bratskej pre kontakt so Štátnym pedagogickým ústavom pre predmet Náboženstvo a náboženská výchova k 30. 11. 2020 na jej vlastnú žiadosť a vyjadrila jej poďakovanie za službu v tejto funkcii.

Navrhla Moniku Mitánovú na menovanie za Cirkev bratskú do Predmetovej komisie pre náboženstvo a náboženskú výchovu za Štátny pedagogický ústav.

Odsúhlasila predĺženie mandátu členom súčasných správnych a dozorných rád Betánie Partizánska n. o., Betánie Senec n. o. a Betánie Kalinovo n. o. do 31. 12. 2021 a ďakuje členom týchto orgánov za ochotu pokračovať vo funkcii.

Predložil zborom a na Konferenciu 2021 na diskusiu pilotný návrh záväznej mzdovej tabuľky. Definitívny návrh by sa mohol prerokovať na Konferencii 2022 a v prípade schválenia by začal platiť od 1. 1. 2023. ■

(Spracované z podkladov RCB.)

„AKO DLHO BUDEME TOTO ZNÁŠAŤ?“

BOHUSLAV PIÁTKO

Besedou, ako ju viedla moderátorka som bol viac znechutený ako z vojny rúšok. Pani moderátorka sa totiž pýtala: „Ako dlho budeme ešte znášať túto kriminalizáciu, zatýkanie a prenasledovanie ľudí...?“ Uffff... A tak som počúval. Až po besede som si uvedomil, že takto postavená téma programovo patrí do vysielania stanice, ktorú počúvam. Veď to nie je verejnoprávny, ale smeroprávny rozhlas.

Peter Vačok ma však priviedol aj k myšlienke, že Slovensko, ako jediný štát na svete prežíva pandémie dve. Tá jedna k nám prišla začiatkom tohto roku. Bránime sa jej ako vieme či nevieme a s nádejou čakáme na vakcínu. S druhou pandemiou žijeme už takmer tridsať rokov. Nazýva sa zločin a mafia. Všetci sme tušili, že kdesi tu je, no žili sme s ňou bez väčších problémov. Pokusy o zvrát vo voľbách nevychádzali. A tak sme len nadávali, že nič nefunguje ako by malo. A zvažovali sme to na Smer. Peter Vačok však povedal jasne: Mafia nevznikla na Slovensku počas vlád Smeru. Má korene v 90-tych rokoch. V ich druhej polovici sa pouličné gangy vystrieli, časť vodcov skončila vo väzení a tí šikovnejší sa prezliekli do bielych golierov a infikovali štátnu moc. Vyliečenie tejto pandémie sľubovali dzurindovci – nestalo sa. Naopak, nastúpili do rozbehnutého vlaku. Sľubovali ficovci – aj oni len vymenili posádky rušňov a sprievodcov a rozkrádanie štátu dotiahli do devastačných rozmerov. Za vyše dvadsať rokov ani jedna vláda nenašla proti tejto pandémie vakcínu. Až prišli títo – amatérski, „blázniví“ matovičovci. A spravili presne to, čo sa

Ako som napísal v úvode ku Stĺpčeku – na chvíľu som sa odpojil od spravodajstva médií. Vypínam správy, nečítam noviny. Život okolo plynie asi tak ako plynul, len v hlave je tichšie a doma pokojnejšie. „Ako dlho budeme toto znášať?“ – Ohlásila rozhlasová moderátorka tému besedy, keď som sa chystal vypnúť rádio. Nechcem počúvať. Veď to zase budú len útoky proti rúškam, obmedzeniam, ekonomickým stratám a Matovičovi. Zastavilo ma však meno hosťa: Peter Vačok. Bývalý vyšetrovateľ. – Čo ten má s pandemiou a rúškami...? – pomyslel som si a rádio som nevypol. A požičal som si tému besedy na názov tejto úvahy.

vyžaduje, aby sa šírenie pandémie zastavilo. Začali izolovať infikovaných.

Ak ste niekedy listovali v dejinách svetových revolúcií viete, že to, čo sa dnes deje na Slovensku sa stáva zvyčajne po revolučných prevratoch. – Dvaja policajní prezidenti a časť policajnej špičky, prokurátori, sudcovia, druhý najbohatší muž v štáte a tisíce štátnych i nešťátnych úradníkov postupne prechádza do povinnej karantény. Fico kričí, že ide o politickú pomstu a kriminalizáciu a smeroprávny rozhlas sa pýta: „Ako dlho budeme toto ešte znášať...?“ Nečudujem sa. Ak ktosi pred polrokom povedal, že zatýkanie je len propagačný ťah vlády, lebo sa týka iba pešákov z prízemia, situácia začína zvažnievať. Ak mám parafrázovať P. Vačoka – polícia mala a má plné šuplíky infikovaných, ale boli to samotní „lekári“, ktorí ich zakázali liečiť. Táto vláda neurobila nič iné, len začala vymieňať a aj trestať „lekárov“, ktorí bránili liečeniu spoločnosti. A ukazuje sa, že v šuplíkoch sú infikovaní aj z vyšších a možno až najvyšších poschodí pandémie zvanej mafia.

Pri Covide-19 s nádejou čakáme na vakcínu. Na odstránenie mafie by však bol treba chirurgický zásah. Lenže ak je mafia pandémie, tak sa operačne odstrániť nedá. Nový generálny prokurátor, nové vedenie polície, či očista súdnictva však dávajú nádej, že infikovaných sa podarí izolovať do dlhodobej karantény a bude sa povinne testovať.

Prajem vám v pokornej radosi prežiť Vianočné sviatky a život bez pandémie. ■

KRÍŽOVKA

„Moc nie je daná človeku, aby utláčal slabého, ale aby ho podporoval...“

John Ruskin

Autor: Peter Kailing	Jemná hmla	druh nepár- nokopytníka	Túz	Kód Litvy	POMÔCKY Kind, pinta		Dieťa (nem.)	Tá, čo hlce (fakírka)	Liana (dom.) (hovor.)
Druh auta					TAJNIČKA	Rus. prof. hokej. liga (skr.)			
						Hriech			
Vybudovali					•				
Český súhlas				2 holby	•				
				Park					
Rýľuj			Vrt		•				Polovica
			Obojživelník						
	Slučka	Rastlin. maslo			•		Číslo popis. (skr.)		
		Morská úžina					Papagáj		
Poopadáva					•	Príslovka spôsobu			
						Bodavý hmyz			
Časť tela				Vrchár	•				
				Keltský básnik					
Okrem iného			Sláč. hud. nástroj		•			Diplom. vyhlásenie	Rušeň s vozňami
			Dravé vtáky						
	Vravela ekavsky				•		Nanovolt (skr.)		
	Citoslovce						Ticho!		
Poplach (zastar.)					•	Točňa			
						2-hlások			
Člen hinduizmu					•				
Starorímsky pozdrav					Nápor				

Tajnička krížovky z RELAXU Dialóg č. 10/2020.

Na svete je len jedno nešťastie, to že nemilujeme DOSTATOČNE. / Knihu Stopy kráľov posielame Jozefovi Násalymu do Veľkého Krtiša.

Vyriešenú tajničku krížovky z tohto čísla posielajte e-mailom alebo poštou na nižšie uvedené adresy:

svatava@swanmail.sk, DIALÓG, Sadová 28, 900 51 ZOHR do 31. 12. 2020. Nezabudnite nechať na seba kontakt (meno, telefón, adresa).

Správneho riešiteľa všetkých úloh odmeníme reprezentačnou obrazovou publikáciou z vydavateľstva Media Svatava.

Správne odpovede z tohto čísla uverejníme v Dialógu 1/2021.

Stranu pripravil Peter Kailing

